

گلشنِ لعل

Ketabton.com

دلمرپل

عارف تبسم

د کتاب ټول حقوق د شاعر په حق کې محفوظ دي

د کتاب پېژندنه

کتاب ----- دلمرېل

شاعر ----- عارف تبسم

ټاټیل ----- حفصه تمثيل

کمپوزنگ ----- عارف تبسم

کمپوزنگ مرسته ----- بارکوال میا خېل

لمر کمپوز کورکوټه

شمېر ----- ۵۰۰ ټوکه

چاپ کال ----- ۲۰۰۶ء

د چاپ ځای ----- قلات پریس کوټه

بیه ----- ۱۵۰ روپۍ

دموند لودرک

۱- صحاف نشراتي موسسه کاسي روډ کوټه

۲- دانش خپرندویه ټولنه قصه خوانۍ پېښور

۳- خوشحال بک لېنډ تحصیل روډ بورے لورالائي

خوړونکي

پښتو ادبي ملگري، بورے لورالائي

سهيلي پښتونخوا

ترون

دهغه تيارو په نوم
چي مادرناپه لټون گرځوي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لری

شمپر لیک مخ

۱. د عارف تبسم رنارنا نغمه نغمه تکلم -- سعید گوهر -----
۹
۲. د عارف تبسم "دلمریل" ----- سید خیر محمد عارف ----- ۲۷
۳. د خپلی شاعری په اړه خو خبری --- عارف تبسم ----- ۳۹
- غزلونه**
۴. نن په حق چي زه پوهېږم محمده! -----
۴۵
۵. په خپل خزان ژوند کي سپرله پالمه -----
۴۷
۶. خاوره د سرو وینو له رنگه گورم -----
۴۹
۷. څه خلگ بیا د مرگ له کاره سره لوبې کوي -----
۵۱
۸. مه څه نور په دغه لاره، ستر ۷ کېږي -----
۵۳
۹. خود به سپېره کېږي، باران نه لري -----
۵۵
۱۰. یم ناخبره چي به کله ماتوي ملگرتیا ----- ۵۷
۱۱. ته چي مرور شوې، مرور شوله ما خپل نصیب ----- ۵۹

۱۲. رڼاخوړه کړم چي هر چيري قدمونه ږدمه -----
۶۰
۱۳. ته چي رايا د شوې ژما ياره! غزل نوې ليکم -----
۶۲
۱۴. خراغ راواخلو، په تيارو کي په مزل پسي ځو -----
۶۴
۱۵. ماچي له ځانه سره ږدي، ترځان مي کم و نيسي -----
۶۶
۱۶. بيا به خوارانو گيلې څه کولې ----- ۶۸
۱۷. له تبسمه يې وفا غوښتله -----
۷۰
۱۸. لمحې د تېر عمر د ژوند له ماه و ساله وزي -----
۷۲
۱۹. د خوشحال رنگه تبسم هم مسيحا نه مني -----
۷۴
۲۰. يو مئين په بوى، خواهش د گل کوو -----
۷۶
۲۱. د اسرمایه د زندگي ساتمه ----- ۷۸
۲۲. کول نه شمه دميني د اظهار فېصله -----
۸۰
۲۳. عجب خلگ دي احساس چي دخپلوئ نه لري -----
۸۲

نظمونه

۲۴. تضاد ----- ۸۴
۲۵. ؟ ----- ۸۵
۲۶. اې د فکر سپينه لمره! ----- ۸۶
۲۷. غرور ----- ۸۷

۲۸. ساڀي ----- ۸۸

۲۹. ڊوڪال ----- ۸۹

غزلونه

۳۰. له خپله قده راوتلي، په جهان خواره شو -----

۹۰

۳۱. زه کله تيارو کي هم ورکېږم نه -----

۹۲

۳۲. د هواچي په خلوص چايقين وکړو -----

۹۴

۳۳. بل به شي دميني خراغونه، څه هلاکه ده -----

۹۵

۳۴. مطلب دي څه د مويه ياره! سم حساب به کوؤ -----

۹۷

۳۵. د م راته پروت بيا دفکرونو کتاب -----

۹۹

۳۶. سوځم، کبابېږم، دهجران په اور کي اوسمه -----

۱۰۱

۳۷. په لاس کي هر سږمې چي توره او خنجر گرځوي ----- ۳

۱۰

۳۸. چي په ليدويې زما ساه، له سينې سمه وزي -----

۱۰۵

۳۹. ستاد سترگو تاب لرو، طاقت لرو -----

۱۰۷

۴۰. ستاد راتلو په اميدونو باور نه د م پکار -----

۱۰۹

۴۱. ترڅوبه دا عجب غوندي زندگي تېروم -----

۱۱۱

۴۲. زما وستا ترميان ياره! بېلتون له ډېره وخته د م -----

۱۱۳

۴۳. لیري سره اوسودتړون په نوم -----
۱۱۵
۴۴. زړه کي مي ديار واره غمونه خوندي کړي دي -----
۱۱۷
۴۵. وجود مي خورشو، لاخورېږي، اوس له حده وزم -----
۱۱۹
۴۶. سفر کوم د فکر شپه ورځ ترفطرتنه پوري -----
۱۲۱
۴۷. د ټول ښار خلگ راټول دي، دبلا خلاف جنگېږي -----
۱۲۲
۴۸. د خوشحالی د خپلولو هوا نه لرمه -----
۱۲۴

نظمونه

۴۹. لمر او سحر -----
۱۲۶
۵۰. جدو جهد -----
۱۲۷
۵۱. چې گوېرا ته ----- ۱۲۸
۵۲. کوټه -----
۱۲۹
۵۳. کربلا ۲۰۰۴ء -----
۱۳۰

غزلونه

۵۴. مورچي ويشتلو همېشه دلته په سنگ گلونه -----
۱۳۲
۵۵. ځانگړتيا نه بائيلم، خپل ځان له سمندر ه گورم -----
۱۳۴

۵۶. داخوشحالي، خندا به هم تېره شي -----
۱۳۶
۵۷. بې سترگو خلگ يو، و خپل نظر ته نه رسېږو ----- ۱۳۸
۵۸. غرونه که هر خوورسېږي تر فلکه پوري ----- ۱۳۹
۵۹. لاهغسي دے ويران له ډېره وخته -----
۱۴۱
۶۰. له ځان سره سره ټول عمر خپل مکان گرځوؤ ----- ۱۴۳
۶۱. خله کوي دردمنه خله کوي ----- ۱۴۴
۶۲. خله ناکام په هره لار يو دواړه ----- ۱۴۶
۶۳. نه به درځم په دغه لارگر سره ----- ۱۴۷
۶۴. زموږ له سينو څخه، زموږ پزړونه، بنکله غل و باسي ----- ۱۴۹
۶۵. چي بنائست گوري نوسپوږمۍ هم له جانان سره ږدي ----- ۱۵۰

نظمو نه

۶۶. يولسم ستمبر - په يورپ کي -----
۱۵۱
۶۷. گلوبلائزېشن ----- ۱۵۲
۶۸. و يورپ ته يوۀ وېنا ----- ۱۵۳
۶۹. په مځکه جنت ----- ۱۵۵
۷۰. ملگري ملتونه ----- ۱۵۷
۷۱. په اتلي کي دڅه وخت تېرولو پس يونظميه تاثر ----- ۱۵۹
۷۲. بنسبنه څهره ----- ۱۶۲
۷۳. قدر مشترک ----- ۱۶۳
۱۶۵ ----- *The Dream Merchants*
۷۵. گلبډيټټر ----- ۱۶۷

غزلونه

۷۶. مینه که کوي، قدم په پام راپسي مه اخله ----- ۱۶۸
۷۷. رنایي چالوت کړه اوڅوک مي په زوال خبر دے ----- ۱۷۰
۷۸. تر چنارونومي لږ کم اېښے دے ----- ۱۷۲
۷۹. نه په يو رنگ کي اوسم، نه خپله څهره بدلوم ----- ۱۷۴
۸۰. ما پاللي د دنيا هم د بنمني وه ----- ۱۷۷
۸۱. هره ورځ را خېزي په هر کور کي لمر ----- ۱۷۹
۸۲. پوند دي شومه په دیدن پسي، نور غواړم ----- ۱۸۰
۸۳. په څو شېبو مي تر اسمانه يوسي ----- ۱۸۲
۸۴. د شاعر پيژندگلوي ----- ۱۸۴

د عارف تبسم _ رڼا رڼا نغمه نغمه تکلم

د ښکلا د تخليق په اړوند، شاعري، موسيقي، رقص، مجسمه سازي او تعمير په فنون لطيفه کېنې خصوصي ځاي لري. پېژندگلوي ئې دا ده چې هر هغه فن چې خلکو ته جمالياتي حظ، حسياتي مسرت او روحاني خوشحالي ورکوي، هغه له فنون لطيفه څخه د خو شرط دا د چې په مادي ذرائع او وسائل به ئې انحصار، نه صرف لږ تر لږه وي بلکې د مادي ضرورت او منفعت سره به ئې تړون هم د نشت هومره وي لکه هېگل چې وييلي دي چې "د فنون لطيفه معيار، له مادي وسيلو څخه په اجتناب او بېلتون منحصر د".

د دغه تعريف په رڼا کېنې به دا وېنا غلطه نه وي چې د نزاکت، لطافت او نفاست په ذکر شوي امتيازي او اعلي معيار باندې ولې چې شاعري تر ټولو زياته پوره څېړنې ځکه ئې په فنون لطيفه کېنې درجه او مقام هم تر ټولو لوړ او څرگند د.

شاعري يو تخليقي عمل د چې د ځنگلي بوتې په شان پخپله را شين شي. بس يو کيفيت راشي او د الهام غوندې بيان شي. حتی چې د تخليق تر تکميل پورې شاعر په دې هم نه پوهېږي چې هغه څه ليکي او څنگه ئې ليکي. يو غېر محسوس قوت د هغه په ذهن او حواسو باندې خور او حاوي وي او هغه يوه

نامعلومه دنیا، د هغې کبفیات او عوارض په داسی روانی لیکي لکه اسماني فرشته چی هغه ته د کتپشن (DICTATION) ورکوي. غالب هم دغه خبره، په ډېره بنائسته پېرايه کښی کړی ده :

آته هیں غیب سے یہ مضامیں خیال میں
غالب صریح خامہ، نوائے سروش ہے

په اردو کښی جدیدہ شاعري د ۱۹۶۰ء شاوخوا د ترقی پسند تحریک په رد عمل کښی د حلقه ارباب ذوق له پلټ فارم (PLATFORM) څخه پیل شوه، سوب ئې دا وچی د "ادب برائې ادب" (زما په خیال ادب برائې فن) نظریه د "ادب برائې زندگي" په مفکوره باندی د بدلېدو پس د یکسانیت ښکار شوی وه، ادبیات د تخلیقي علویت او فکري رفعت له اوچته معیاره څخه د وگړو د نس او نفس غوندی په عمومي موضوعاتو باندی د نعرې، پروپاگانده او اشتها رنګه و لوېدلی سطحی ته را کوز شوی وو. تخلیق یو مخ د خارجي فکر نمائندگي کوله، داخل ئې یکسر نظرانداز کړی و. الهامي کبفیت ئې د نشت برابر او د منصوبه بندی زور ئې بېخي جوت و. حالانکې تخلیق د هغی قدرتي چشمې په مثال د چی پخپله را و بهیرې. د ډېم (DAM) غوندی نه چی د منصوبې تحت جوړیږی. په داسی حالاتو کښی د خارجیت د زبردست یرغل په ضد تخلیقي ذهنونو بیرته داخلیت ته مراجعت ضروري وباله البت په دې تحریک کښی تر ټولو گټور اړخ دا را مخته شو چی د روایت ټوله ښکلا او فن، د ترقی پسندی ټول مقصدیت او افادیت ئې هم د تخلیقي عمل برخه وگرځاوه. هغه ټول نظریات، رجحانات، اسالیب، هیئتونه او اصناف ئې د تخلیق

د تازگۍ، قوت تاثیر او ارزښت دپاره خپل کړل چي يوه ژبه د عالمي سطحې د غوښتنو او معيار سره برابرولې شي. د اردو شعر و ادب دغه همه گير او همه جهت موثر تحريك، پښتو ادبيات هم تر خپلې اغېزې لاندې راوستل او په هره سيمه كښې داسې ځيرك او باصلاحيت ليكونكي را پيدا شول چي هغوي و خپل اظهار ته د نوي لب او لهجې وركولو دپاره د تخليقي او تنقيدي زيار، ذمه دارانه كردار خپل كړو.

په شاعرۍ كښې د نوو هڅو او جديدو رجحاناتو د خپلولو او خورولو په اړه "د لورالائي مكتب" په ټوله پښتونخوا كښې جلا او منلې ځاي لري. د خپل سرخېل پروفېسر رب نواز مائل په مشرۍ كښې د "بوري" د تاريخي او افتخاري خاورې سره تړون لرونكو شاعرانو، نه يواځې پخپله د اظهار نوي اساليب پيدا كړل بلكې د جنوبي پښتونخوا څخه د باندې ئې هم اغېزه ښكاره او اثرات مرتب شول. نن دا په دعوي سره ويل كېدې شي چي "لورالائيات" د يوې شعري، ادبي او تنقيدي اصطلاح حيثيت تر لاسه كړې دې او د لورالائي د مكتب جديدې شاعرۍ د شلمې پېړۍ تر ټولو د موثر مكتب او منظم تحريك ځاي موندلې دې. په دې خاوره كښې د نوو رجحاناتو په اړه د بحرونو، هېئتونو، قافيې رديفونو او لفظونو د علامتي، تمثالي، استعاراتي او د نوي معنوي استعمال د كاميابو تجربو سره سره په مختلفو ژانرونو كښې په متنوع موضوعاتو باندې پرله پسې دومره اهم تخليقي كار او زيار مخي ته راغې چي هيڅ ادبي تاريخ او شعري تذكره ئې نظرانداز كوله نه شي. خصوصاً د لورالائي شاعرانو د خپل خپل اسلوب په حواله

انفرادي تشخيص بيا موند. د "اسلوب" د امتیازی تخصص په حقله د پروفېسر شمیم حنفی دا وېنا د قاطع برهان په مصداق ده چی " تجربې او تصورات مشترک کېدلې شي خو اسلوب هغه صفت ده چی خالصتاً انفرادي او شخصي ملکیت بلل کیږي، د دې اړخ د جاج او جائزې په پرته د یو ادب پارې صحیح مطالعه امکان نه لري" خو د اسلوب (STYLE) او اسلوبیات (STYLISTICS) په اړه په پښتو کښی دومره لوړ تنقید او علمي پرتله تر هغه وخته ناممکن ده چی ادبی تجزیه د سائنس تر مرتبې پوری ځان نه ورسوي.

د لورالائي د جدید شعري مکتب سره ناشلېدلې تړون لرونکی شاعران لکه محترم رب نواز مائل، سید خېرمحمد عارف، سرور سودائي، عمرگل عسکر، ارواښاد وزیرمحمد سوالي، ځوانیمرگ سید محمدگل شاه خوستي او راقم الحروف او په مونږ پسې پروفېسر محمودایاز، افضل شوق او سهېل جعفر او ورپسې راتلونکی منور ځلمیان لکه عبدالغني مبارز، رازق فهیم، عارف تبسم، علي کمېل قزلباش او قاري جمال الدین مسافر داسی نومونه دي چی له ادبي دُنیا سره په زړه پوری تعارف لري او په خپل خپل ځای د ادب په ناقدینو باندی د سنجیده لوستنی او ستاینی حق لري. د دغو ټولو شاعرانو شخصي تخصیصات او تخلیقي میيزات را مخه کول یو باقاعده تنقیدي موضوع ده چی په دې لیکنه کښی گنجایش نه لري، ولی چی دا وخت د گران عارف تبسم د راتلونکی مجموعې په بابله تفهیم او تحسین یا مطالعه او تجزیه زما اصل موخه ده.

گران عارف تبسم یو ذهین، متین، سنجیده، فهمیده، دیده

ور او باهنر ځلمې د، هغه د لورالائي د وياړمنۍ تپې د ژوند او ژواک مجسم تصوير او مکمل تفسير د. هغه يواځې خوبصورت او خوب سيرت، خوش خيال او خوش بيان پښتو شاعر نه د. د پښتو او اردو دواړو ژبو ډېر ښه، غښتلی، باشعور، مترقي صائب الراي او صاحب الراي نثرنگار هم د. د هغه مضامين د هغه د ادبي قد و قامت او فکري شخصيت په تشکيل کښی اهم معنوي رول لري خو دلته ئې اجمالي څېړنه هم ولې چي د طوالت باعث گرځي ځکه زه خپل اصل موضوع ته پاملرنه را گرځوم.

د گران عارف تبسم دا اولنۍ شعري ټولگه "د لمر پل" ما له سره تر پايه لفظ به لفظ لوستی ده. په دې کښی د تورود د باران وروسته د کاغذ په اسمان باندی د خيالونو سرې او شنې په شعري فضا کښی د تخليق تازه، شوخ او نوی رنگونه پاشلی دي چي د ادبي کائنات حسن ئې نور هم زيات کړې د.

عارف تبسم په غزل او نظم دواړو کښی د يوه سپېڅلی شاعر په څېر گڼ داسی مضامين قلمبند کړي او موضوعات څېړلي دي چي ادب مينان او د فکر و فن نقادان ځان ته اړومرو متوجه کوي. په دې اړه هر هغه څه ليکل خو امکان نه لري کوم چي ما محسوس کړي دي البت هغه موضوعات چي د هغه د فکري دائرې په جوړښت کښی مرکزي اهميت لري، دلته ذکر کول او د هغه د اظهار د انداز په حقله څه نا څه تللی رایه تاسو ته وړاندی کول ددې ليکنی يوه اساسي غوښتنه ده.

عارف تبسم د جديد حسيت يو نمائنده پوهېت د. د هغه لب او لهجه په تازگي، رعنائی او توانائي ډکه ده. د هغه لفظيات

که یوې خواته د شعري روایت او ادبي تجربې د توثیق عکس العمل ښکاری نو بلی خواته د نوی معنویت د زېږون، لټون او پلټون پېلامه هم دي چی له علامتي، تشبیهاتي، استعاراتي استعمال سره سره تمثیلي او محاکاتي انداز هم لري چی د پښتو شاعری د پرمختګ په سفر باندی دلالت کوي او د یو ځانګړی اسلوب د جوړښت واضح څرک لري. که دا ولیکم چی د لفظي تشکیلاتو په ترڅ کښی یو نیم ځای هغه د نیولو ګیزم (NEOLOGISM) تر حده اجتهادي هڅی کړيدي نو کره کتنه او باقاعده څېړنه دا اړخ هم ثابتوله شي.

د عارف تبسم په شاعری کښی ما له خپل ټاټوبی، خپلی خاوری، خپل ولات سره ذهني او قلبي تړون، د مخکی سره ټینګه رشته، د پښتو، پښتون، پښتونخوا او پښتونولي سره نه پرې کېدونکې تعلق او د خپل کلتور، رسم او رواج، دود او دستور، له ښو او اعلی قدرونو سره د وفا او اخلاص، مینۍ او عقیدت رویه له ورايه ښکاره لیدلی ده. د هغه په نظم او غزل دواړو کښی معاشرتي روایات، سماجي تاریخ، انساني تمدن، ثقافتی اقدار، تهذیبی بنائستګي، اخلاقي رویې او عالمي منظرنامه په فکري بلاغت او جمالیاتي شعور سره په ډېر مهارت او کمال انځور شوی دي.

د معروضیت او موضوعیت په حواله د عارف تبسم شاعري د خپل باطن او شخصیت د عرفان تکل هم ده او د نړیوال کلی د آشوب، بحران او رستخیز د آګهۍ ذریعه هم، چی د کم عمرۍ باوجود د هغه فکري پختګي او ذهني بلوغت څرګندوي.

د دې مجموعې مطالعه دا ښودنه هم کوي چی عارف تبسم له

جمالياتي ذوق او د مینې له تجربې څخه هم بې برخې نه د پاته شوه خو دا اړخ زما په خیال د هغه په موضوعاتو کښې ضمني او ثانوي حیثیت لري. که دا اووایم چې عارف تبسم په پښتو شاعرانو کښې هغه لومړې ځوان دے چی د عمر د فطري تقاضو باوجود ئې د مینې ضروري ضرورت نظرانداز کړې دے او خپل عصري شعور ته ئې د تخلیق په صورت گړۍ کښې زیات اهمیت ورکړې دے، نو غلط به نه وي. هغه معروض زیات لیکلې دے او موضوع کم خو دلته دا وضاحت زښت زیات ارزښت لري چی په ادبي تخلیق کښې په بشپړه توگه د خالص معروضیت اظهار امکان نه لري، ولی چی خارج هم د تخلیق کار له داخل څخه هغه وخت را وځی چی د هغه د ذات برخه جوړشی یا د هغه په احساس کښې د خپلې تجربې په څېر شامل شي او اظهار ئې ضرورت او مجبوري وگرځی. سوب ئې دا دے چی د شاعر خپلې تقاضې، عقائد، نظریات، جذبې، افکار او رجحانات هغه د خپلې خوښې ناخوښې هرکله پابند ساتي. وئیل دا غواړم چی عصري شعور هم د لیکونکي د شخصیت د کلیت سره په تړون مجبور دے. له دې بېر هغه د تخلیقي عمل برخه نشي جوړېدے او که جوړ هم شي د صحافتي تحریر رنگه به له خوند او تاثیر څخه خالي وي.

په دې مجموعه کښې د عارف تبسم ځنې نظمونه لکه "یوولسم ستمبر په یورپ کښې"، "ملگری ملتونه"، "په اتلی کښې د څه وخت تېرولو پس یو نظمیه تاثر"، "گلېډ پیټر"، "و یورپ ته یوه وېنا" او "The Dream Marchents" زما د پورتنۍ خبرې په تائید کښې وړاندې کېدلې شي. دا ټول موضوعات، معروضي دي خو د هغه د داخل د برخه جوړېدو پس ئې تخلیقي بڼه خپله کړې

ده. هم دغه د تخليق غوښتنه ده. معروض چي ترڅو په موضوع بدل نه شي. خارج چي ترڅو د شاعر په باطن كښي تحليل نه شي اوله داخل څخه نه را ووځي، هغه فن پاره نشي بلل كېدې. د مثال په ډول به زه د هغه معرې نظم "گلوبلا تېزېشن" ستاسو مخ ته كښېږدم:

بې شكه دې كلي كې هر څه ډېر دي
خو د خپلوي چرته درك نه ښكاري
د مينې هم څه سلسله نه وينم
د نړيوالو په دې لوى كلي كي
پېژندگلوي د هر چا گډه وډه
هر يو ږغېږي اوس په بله ژبه
هيڅوك حال نه لري په خپل ځنگلوري
بې شكه پراخ دي څلور واړه لوري
د هغه مختصر آزاد نظم "چي گوېرا ته" هم مطالعه كړئ:

تا چي په كومه لاره

سرو بائېلو

په هغه لاره تگ اسانه دې ډېر

د دې دپاره بس

يو شرط دې لارم

چي سړې ووځي له خپل ځانه

په جهان خور شي

د ۲۰۰۴ د مارچ په دويمه نېټه (چي د ۱۴۲۵ هـ د محرم لسم

تاريخ دې) په كويه ښار كښي چي د ترهه گري يا فرقه واريټ

کومه ناوړه او ناروا پېښه شوی وه. د هغې بیان چی عارف تبسم په کوم دلاویز انداز او له غریبه په ډک آواز کښی کړې ده، هغه د معروض په موضوع باندی د بدلېدلو بهترینه نمونه ده. یوه خارجي واقعه یا وقوعه موثره تخليقي تجربه هم داسی جوړېږی. په غور ئې ولولئ:

کور ته مې اور واچولو ځکه لمبې پورته شوې
 بیا مې له دا خپل وجوده خاوري ایرې پورته شوې
 خوارلس سوه کاله پس په ما کښی شو یزید را ویښ
 ځکه مې د خپل حسین له درده نارې پورته شوې
 بیا مې کړولاسونه نن په خپلو وینو باندي سره
 ځکه مې نن بیا پنځه څلوېښت جنازې پورته شوې
 عارف تبسم د نظم نگار په هېڅ په ښو موضوعاتو، ښه منظومات لیکلی دي. د پورتنی موضوع سره په تړلی موضوع "کربلا ۲۰۰۴ء" کښی د هغه اختتامیه ډېره بلیغه او موثره ده:

بیا ډېرو خلگو د یزید شکل او قد واغوستو
 بیا ئې په ډېرو حسېني سرونو لوبی وکړې

د هغه "نعت" او ځنی نور نظمونه لکه "جدوجهد"، "؟"، "ښېښه څهره"، "په مخکې جنت" او "له د فکر سپینه لمره" (د حمزه بابا په حقله) د ډېری ستاینی وړ دی خو زه ئې دلته دوه درې مختصر غوندی نظمونه تاسو ته وړاندی کول غواړم، کوم چی زما په خیال، په اختصار کښی جامعیت، په اظهار کښی معنویت او په پېرايه کښی جاذبیت لري. تر ټولو له مخه د هغه نظم "تضاد" ته پاملرنه وکړئ:

ازغن فطرتہ خلگو

څنگه عجيبه غوندی

خویونه خپل کړو

رنگونه واغوندی

اولاړ شي

په گلانو گډه شي

"تضاد" د هغه په یو مسلسل غزل کښی هم موضوع
گرځېدلې ده چی خصوصي کتنه غواړی د پورتني نظم په حواله
زما په فهم، په لنډو ټکو کښی، د شعریت په ژبه، زمونږ د
معاشرتي ژوند د متضادو رویو او د نفسیاتو په اړه د وگړو د
منافقانه دوه مخیزه کردار تر دې زیاته، په زړه پوری انځورگري
شاید ممکن هم نه ده. همداسی زمونږ د چاپېرچل د معاشي،
سیاسي، طبقاتي او اخلاقي صورت حال په اړه هغه یوه وړوکی
منظومه د "سايې" تر سرخط لاندی پخپله علامتي او تمثالي بڼه
کښی نه صرف د اظهار او ابلاغ حق ادا کړې ده بلکې په دې
کښی دا هم څرگندېږی چی هغه په نړۍ او تاریخ باندی ژور نظر
لري، د ماضي او حال سره سره هغه د مستقبل امکانات هم
ویني. د عصري شعور په رڼا کښی دا نظم د آفاقیت رنگ او
ژوندی شاعرۍ مثالي نمونه بلل کېدلای شي :

په څومره هیله

ساده خلگ و اسمان ته گوری

غواړی په ټکنه غرمو

له سرو لمرونو سايې

که څه هم دوی په دغه بڼه خبر دي

چي يوه توره او اوږده شپه

را روانه ده بيا

ځکه اوږد پيړی وار په وار

د دېوالونو سايې

هم دغه يا دغسی احساس د هغه په يو بل مختصر نظم "لمر
او سحر" کښی هم جوت دے. په اصل کښی د ماحول توره شپه د
هغه په حسيت باندی خوره ده، هغه د حالاتو تيارو خوړلے دے،
هغه د وخت تورتم دومره ځپلے، ځکلولے او ځورولے دے چی هغه د
ژوند او ژوندسرو دپاره د رڼا مستقل اهتمام غواړی، حتی چی
په شپه کښی هم د لمر ضرورت محسوسوي. گوا سپوږمۍ،
ستوری، خراغونه، ډيوې او بلبونه هغه وسيع المعاني شپه نه شي
روڼولے کومه چی د وگړو په حواسو باندی خوره ده، دا تاریکه په
اصل کښی د اطمینان، سکون، خوشحالی او پرمختگ هغه رڼا
غواړی چی ذهن او زړه منور کولے شي، هغه لمر غواړی چی زوال
او غروب نه لري او داسی "یوتوپيائي" لمر انساني معاشره شاید
چی هیڅکله نه ووينی خو د عارف تبسم په شانی د ژوندي فکر
او حساس طبعی شاعر د نړۍ د ودانۍ سوکالۍ او ترقۍ دپاره
که نور هیڅ نه شي کولے. خوب خو لیدلے شي بدرنگه ماحول، په
خیال خو ښائسته کولے شي. ماته خپل یو اردو بیت را پیاد شو :

اور کچھ کر نے کے قابل تو نہیں سوچ مری

کاش! دُنیا مَیں تَری اور حَسیں کر سکتا

د عارف تبسم نظم داسی دے :

په نیمه ورځ به می یواځی پرېږدی
یقین د ورځی
په لمر څنگه وکړم؟
ماته د شپې ستا ضرورت دے لمره!
ستا انتظار
تر سحر څنگه وکړم؟

په دې مجموعه کښی د عارف تبسم یو نثري نظم هم د "قدر
مشترک" تر عنوان لاندی شامل دے، زه له دې څخه انکار نه کوم
چی ښه خیال بلکې بهترین خیال پکښې دے خو له دې سره متفق
نه یم چی نثر ته دی د نظم نوم ورکړے شي، ولی چی نثر نثر دے
او نظم نظم. معنوي اهمیت او فکري ترفع په نثر کښی هم خپل
قدر او قیمت نه بائېلي. ځکه د "نثري نظم" په ډول ئې د وړاندی
کولو تصنع او تکلف ته هیڅ ضرورت نشته. خدائېگو! زه د هیڅ
نوی صنف مخالف نه یم خو دا ضرور وایم چی نثري نظم دی د
شاعری په ځای د نثر په اصنافو کښی شامل کړے شي لکه "ادب
لطیف" چی په تېرو وختونو کښی د نثر برخه و. هم هغه "ادب
لطیف" ته نن "نثري نظم" ځکه وایه شي چی لیکونکے ئې برناحقه
شاعر جوړ شي. حالانکې "شاعری جزو یست از پیغمبری" لکه
هر څوک چی پیغمبر نه شي جوړېدلے. همداسی هر څوک شاعر هم نه
شي جوړېدلے بلکې "مُتَشاعر" جوړېدل لا هم څه ناڅه فني خبرتیا ته
اړتیا لري. د نثري نظم "خود ساخته او نام نهاد شاعر" ته خو متشاعر
وئیل هم روا ښت نه لري لکه "نقل کفر" چی "کفر نباشد". شاعري
خپل حدود او قیود لري. د هغو پابندي که گرانه ده، دا خو اسانه ده

چی سرې دی "ثرنگار" جوړ شي حالانکې زما په خیال ثرنګار
جوړېدل هم بېخي ګران کار دے.

د عارف تبسم د دې مجموعې د غزل برخه هم د معنوي
ارزښت او فکري بلوغت په حواله خپل خوند، رنگ، او اغېزه
لري یا په نورو ټکو کښی د جدید غزل له شعار او معیار سره
څنګ وهي. لکه څنګه چی ما له مخه لیکلی دي هغه یو بېدار،
حساس او ژوندی شاعر دے. هغه شاعري یوه تفریحي مشغله نه
بولی ځکه د غزل په بېتونو کښی هم د لوستونکو ذهني تربیه
کوي. د هغوي مخ ته حقیقت او واقعیت په شعري پېرايه او موثره
لهجه کښی وړاندی کول هغه خپله ادبي وظیفه او علمي فريضة
ګڼي. هغه غواړی چی خپل فکر، احساس، جذبه او بصیرت تر خپلو
قارئینو پوری ورسوي چی د هغوي دپاره د لطف اندوزي څخه زیات
د هغوي په خیالاتو کښی بدلون، وینوالی او ځلا راولي، دا څو
اشعار ئې د مثال په ډول وړاندی کوم:

موږ به په شپه هم لکه ورځ سپینه رڼا خوروئ
تیارې که هر څو له سهاره سره لوبی کوي

خراغ را واخلو په تیارو کی په مزل پسې ځو
موږ هره شپه لټون کوو، د لمر په پل پسې ځو

دا به ضرور د چا د جبر ښکار وي
ګڼی دا خلګو تیارې څه کولې

زموږ لارښوونکي ټوله ورځ تر لمر چاپېره گرځي
ځان ته رڼا را ټولوي، موږ په تياره کي ساتي

چا چي پر دوي باندي تيارې راوستې
دوي له هغه څخه رڼا غوښتله

بيا په ټول وطن تورو تيارو خوله لگولې ده
خو خلگو و ځان ته خراغونه خوندي کړي دي

زه په دې سپېره منظر عادت نه يم
دا څنگه سپرله د، گلان نه لري

د يوې کونډي ماشومان په سپېدو پورته شولو
واني مورکي! موږ د اتامو په تکل پسې ځو

په دې پورتنیو بېتونو کښي شپه، سحر، رڼا، تياره، خراغ،
لمر هغه علامات او استعارات دي چي د عارف تبسم په شاعري
کښي ځاي په ځاي خواره واره ښکاري. دا محض الفاظ نه دي. د
هغه د فکر او پېغام د ترسيل، تفهيم او تشرېح مرکزي منابع دي
او د لوستونکو دپاره زمونږ د سماجي ژوند او سياسي حالاتو د
پوهنې بنيادي ذرائع دي. که مونږ په ځير ورته وگورو نو په دې
لفظونو کښي زمونږ د چاپېريال انځور له خپلي صحيح څېرې او
حقيقي کړو وړو سره موجود د. بلکې په دې شعرونو کښي د
سياست او سياستمدارانو اصل شکل هم محفوظ د چي بېخي
بدرنگ، قبيح او مکروه د. له دې په پرته زمونږ د هېواد بې
رنگه سپېره منظره او د خوارانو د ژوند ژواک د بدحالي او د
رزق د تحصيل د کړکېچن او خوږمن صورت حال اظهار هم په بليغ

او فصیح تورو کښی مرقوم دے.

عارف تبسم ولی چی خپل چاپېرچل په برندو سترگو وینی
 ځکه هغه نه تېروخی، هغه "مداریان" ډېر ښه پېژنی. د "نعرو" په
 ځای "عمل" غواړی. گتور او مثبت عمل، دا شعر ئې وگوری :
 څوک د نعرو لیکلو حق نه لري
 زه خپل دېوال غېر سیاسي ساتمه

که داسی نه ده نو بیا دا یو ښه طنزیه شعر دے او دا ځنی
 مراد دے چی په موجوده حالاتو کښی د سیاسي شعور بغېر ژوند
 بې معنا دے. ځکه هیڅوک دا حق نه لري چی د قام له بېداری او
 د وطن له ترقی. څخه لاتعلق پاته شي خو عارف تبسم چی د کوم
 رجحان او مزاج شاعر دے. زما په فکر هغه "غېر سیاسي" کېدلے
 نه شي. البت هغه پخپل تندي هیڅ لېبل لگول نه خوښوي. هغه د
 چا غلط کار په لار نشي تللے. د چا "بهروپيې" تقلید نشي کولے. د
 چا قام خرڅونکی او وطن فروش پېروي نه شي زغملے. هغه خپل
 فکر، خپل نظر لري او د هغه مطابق د ژوند دپاره لاره لیکه ټاکل
 خوښوي لکه په خپل دې شعر کښی چی وائي چی :

ځان ته رڼا را ټولومه او اباد به وځم

مزاج د لمر لرم، د تورو تیارو بعد به وځم

عارف تبسم په انقلاب یقین لري او انقلاب هیڅکله د
 سترگو په رپ کښی نه راځي، هغه پخپله وخت راځي. البت په
 فکر کښی د مبارزې قوت او له ناموافق ماحول سره د ډغری
 حوصله، په ارادو کښی استقلال او په زړه کښی توده ولوله
 غواړی، یواځی دا نه بلکې یو له صبر او زغم څخه ډک ناسترے

انتظار هم، لکه په دې شعر کېنې چې هغه پخپله وئیلی دي :

بل به شي د مینې خراغونه، څه هلاکه ده؟
روڼه به شي دغه د ژوند خونه، څه هلاکه ده؟
تاسو وکتل چې هغه د اُمید تلقین کوي ولی چې په راتلونکې
بدلون باندې غېر متزلزل یقین لري لکن هغه پښه په پښې ایښې،
بې غمه نه دے ناست، لگیا دے کار کوي، پرله پسې زیار باسې،
ذهنونه وینوي، جذبې را پاروي او رجحان سازي کوي :

رڼا خوره کړم چې هر چیرې قدمونه ږدمه
و مخ ته ځمه او په لاره خراغونه ږدمه
ژونده! ستا غمونه په خندا وږمه
اوښکه اوښکه یمه خو خڅپړم نه
د ژوند، حالاتو او ماحول سره د هغه ټینګه فکري
وابستګي پخپل ځای، رښتیا خبره دا ده چې په اوږو کېنې د
مالګي په مقدار د هغه د مینې او ښکلا په باب اشعار هم ډېر
خوږلت، نوع توب او زړه راګڼون لري، هغه چې له دې موضوع
سره تړلی کوم اشعار کېنلی دي، هغه زیاتره پسندیده دي، زه ئې
دلته صرف څلور نمونې ستاسو مخ ته ږدم:

ستا د سپین مخ په ویر اسمان باندې خواره واره شي
ستوری دا ستا د ښائستي زنی له خاله وزی

تر څو به ژوند موږ تبسمه! په لېمو کېنې کاوه
د اوښکو څاڅکی شو، د پیغلې په ګرېوان خواره شو

نه به درځم په دغه لار گرسره
پرې به ېدم ستا کلۍ او ښار گرسره
که څه هم ضد دي یو د بل خو تبسمه! گوره
خومره پخه ده د گلاب او د ازغی ملگریا
د جدت او انفرادیت مرقع، دا درې مرصع شعرونه ئې د فني کمال
او جمالیاتي اظهار زبنتی زیاتی ښائستی او په زړه پوری نمونې دي :
ځانگړتیا نه بائېلم، خپل ځان له سمندره گورم
ځکه خو واوره وجود زه له تاوده لمره گورم
خپل دېوالونه هره شپه له ځان سره ویده کړم
خدای خبر څوک ئې هر سهار د بل مکان سره ېږدي

د تیارو بډي می نوره په وس نه ده
ننوتی ته می ور وړه خراغونه
زه د عارف تبسم ټوله شاعري نه ستایم، په هغی کښی
نیمگړتیاوی، خامیانی او کمزوریانی هم شته خو په مجموعي
ډول ئې زه د اسقام او معائب په ځای شعري حسن او محاسن ته
زیات اهمیت ورکوم، د مثال په توگه ئې د لفظ د منفرد او جدید
استعمال په ترڅ کښی دا یو شعر وگورئ چی :
موږ چی ویشتلو همېشه دلته په سنگ گلونه
ځکه په دې هېواد کی نه کوي غورځنگ گلونه

د "غورځنگ" تور د "ټوکېدلو" په معنا شاید چی په اول
ځل عارف تبسم کارولې د، دا د هغه د هنر د ښکلا یو څرک
د. تفصیلي مطالعه ئې ډېر داسی نکات په تاسو واضح کولې

شي. زه به خبره په دې را لنډه کړم چي د دې شعري مجموعې
سرسري لوستنه به هم تاسو په دې اعتراف مجبور کړي چي د
لورالائي زرخېزه او نغمه ربړه خاوره داسي گلونه هم را ټوکولې
شي چي خوشبوئي او رنگ ته به ئې خوشبوئي او رنگ هم گوته
په غاښ پاته شي. د دغه امکان په رڼا کښي ماته د ستر ماوزې
تنگ خبره را ياده شوه هغه وئيلي وو چي :

"گلونه و غوړېدلو ته پرېږدئ"

زه د دې قول د معنوي قدر و قيمت په احترام کښي
مجموعه تاسو ته سپارم او په دې هيله اجازت غواړم چي تاسو به
پخپله فېصله وکړئ چي دا گل څنگه غوړېدلې دے؟

خاوري

سعيدکگوهر

کوټه

جمعه المبارک

۱۰ مارچ ۲۰۰۶ء

د عارف تبسم "د لمر پل"

د بوري د گلبن خوشنوا بلبل عارف تبسم د يوه خواږه ملگري او زلمي تخليق کار په حيث و ماته بېخي تر ډېر جهان را تېر دے، زه له هغه وخته د ده په ژوندي جذباتو، تلوسو او په هغه بې خوبه، خوبونو باندي ډېر ښه خبر یم، چي د انساني ښکمرغيو په هيله، د بدمرغيو لمن را ټولول غواړي، زه د ده د تخليقي وژن د پراختيا، صباوڼ او په ادب کي د پرمختگ د هلو ځلو شاهد (گواه) هم یم. دا غالباً د ۱۹۹۰ع کال خبره ده، چي کله پر ما باندي د لغځولي عارف تبسم د شاعرۍ راز منکشف شو او بيا چي ما وليد چي د سکول په دې کم عمره لوستونکي کي د شاعرۍ خورا ښه او خوندور رنگونه موجود دي، نو ما د طالب علمۍ باوجود و دې ته وهڅاوه، چي د پښتو ادبي ملگرو پر سټيج باندي راسي، دا وو چي له همدې سټيج څخه يې داسي په زړه پوري ابتدا وکړه، چي د ژوند په هر پړاو کي ورسره د ښه شاعر لاحق و تړل شوه، هن تر دې چي د ادب پرورۍ سره سره يې په انگلش لټرچر کي د ماسټر ډگري تر لاسه کړه، هغه ورځ ده او دا نن ورځ ده چي تبسم د خپل شاعرانه منصب په پرته د اردو، پښتو او انگرېزي د يو ښه نثرنگار په توگه هم په هر چا باندي خپل ځان و پېژندلو.

ولي په دې مابين کي ډېر ملگري د نام و نمود او غم روزگار په تکل کي د گمنامۍ و کڼدو کپرو ته لاهو شو خو عارف تبسم د ځنې نامساعدو حالاتو باوجود هم غزل، نظم او نثر درې واړه د خپلي لاري خورۍ کړو، سره له دې چي عارف تبسم په شعورۍ ډول باندي

تر یوه حده پوري د مشاعرو د آه او واه له تاوده بازاره او د خپلي خبرې
نمایي څخه ځان لېري ساتلو، حالانکه د یو ښه تخلیق کار په اړه په دې
ډگر کې د هغه د فعال رول لویولو څه انکار نه شي کېد.

په دې لړ کې د ادب د چوپړ دپاره تبسم خپل باطن او ظاهر د
ریاکارۍ او زنگ وېلي ورځي څخه یو مخ صفا ساتلي دي، دلته
د اعتراف په توګه موږ د پښتو د درې میاشتني مجلې "تماس"
هغه ګڼې وړاندې کولې شو، چې د افادیت له امله اوس هم ډېرو
لیکوالو په خپل ریکارډ کې خوندي کړي دي. د دې مجلو په
مرتبښو کې د عارف تبسم کارکردګی د ویاړ وړ ده. همدغه رنګه
د آی، ډي، ایس، پی له خوا څه هغه درانه تقریبات، چې په ډېرو
حوالو یې له ادبه سره تړون لارم د، د عارف تبسم او ملګرو په
زیارو سر ته رسېدلي دي او بیا په زیاته د ګلوبالیزېشن او مورنۍ
ژبو په موضوع باندې د ګڼو ژبو ګڼ شمېر سکالران را غونډول او
بیا د بېخي مثبت فکر په حواله باندې د هغوی و مقالو ته کتابي
ښه ورکول د عارف یو بې سارم، ارزښتناکه او منفرد کار د. په
افغانستان کې د هوتکي دور د پښتو تاریخ "د خپلواکۍ لمر څرک"
أردو ژباړه هم عارف تبسم تر سره کړه. همدغه ډول چې د اُردو د
"عکس العمل" مجلې د اېډیټر په حیث هغه څومره ګټور مواد را یو
ځای کړي د هغه بس یوازې د ده برخه کېدې شي، په نورو ډېرو
انګرېزي، اُردو او پښتو مجلو او ورځپاڼو کې د ده خواره واره
مضامین او افکار د ده د زیارو عکاسي کوي.

خو د خپلو نظریاتو په اړه هغه وخت ورکي نوره تواني پيدا شوه
چي کله یې د ارتقا بام ته د رسېدلو خلګو، د ژوندانه د انحطاط پذیر

اقدار او استحصالې اصلیت ولیدو، ځکه خو چي مونږ د هغه د یورپ په سفر کی و لیکل شوو نظمونو ته پاملرنه وکړو نو د هغه تجربیات او مشاهده له مونږه لانور لټون غواړي، خو پیل به په دې وکړو چي کله موږ د بوري د دغه مینه وال شاعر و شاعری ته متوجه سو، نو هغه که یوې خواته د بوري د دې لرغونی اقدار لرونکی خاوري او غرونو سره د خپلې مینې او خپلوی اظهار په دا ډول کوی :

خپلوی او مینه می فطرت ځکه ده
په خپله وینه کی بورې پالمه
مخکه دی هر وخت د اظهار نوی گلونه کوی
څنگه هوا دی ده کوهاره غزل نوې لیکم
بیا دی لمبه را پورته شوه د بوریوالی مینې
راغله یمه ستا تر بناره غزل نوې لیکم

نو بلي خواته د جمالیاتي اقدارو له پالني سوا هم جذبه، هیئت، اسلوب، مشاهده او د ژبي بشپړتیا د ده په شاعري کي له ورايه څرگنده ده، که څه هم له دغه کیفیته سره د ژوندانه داخلي او خارجي احساسات په فني او فکري معنویت سره د لفظونو په پساله باندي د پسرلو متقاضي دي، خو تبسم له دغي تقاضا سره د شاعری و سماجي عمل ته هم د سماجي علائقو په اړوند باندي د حُسن، ریښتینوالي او صداقت صوت و آهنگ ور په برخه کړی د، چي له دې لاندیني شعرونو څه یې ښه اندازه کولی شو :

تا چي به شپه ورځ له هر چا څخه په پټه گڼدل
زما د نوم هغه تارونه له دسماله وزی
موږ د ښکلا په کاروبار کي رعایت نه کوو

سترگي په پور کي نيسو، زړونه په تاوان گرځوو
ته ما کړه اوښکه، له بانه می پر بارخو را توی کړه
زه خو لمحې دا ستا پر ښکلی اننگی تېروم
گونگی وریځي ته د گل دپاره ژبه ورکړو
پر مخکه باندي په مثال بیا د باران خواره شو
کوفی بنائست په نوم د مینې ځکلولي دي ډېر
حُسيني زړونه نور باور زیاته په دوی نه لري
تر تا به هم د تبسم فکر در ورسپړي
نظر اوچت لري، لاسونه که څه لوی نه لري
لکه څنگه چي هر انسان د ژوندانه تېرولو په حقله یو نقطه
نظر لري، دغه رنگه به تبسم یقیناً خپل یو نظر لري، خو هغه
خپل دا نظر پر خپلو لوستونکو یا اورېدونکو باندي نه مسلط
کوي، کېدے شي چي هغه د اینگلز له دې فکره سره متفق وي،
چي د لیکونکي اراده چي څومره قدر پته وي، نو د فني
تخلیقاتو دپاره هم هومره غوره ده، له دې څخه د فن د کرښه توب
او د کنایاتي اسلوب د اهمیت اندازه کېدے شي، هغه د دې
دپاره چي فن د بېلو بېلو سیاسي شعارونو او د خطابت له
عیونو څخه صفا و ساتل شي، ځکه چي ادب او شاعری، پخپله
خو مقصد نه وي بلکه د مقاصدو د تکمیل ذریعه گڼل کېږي،
ولي چي چرته دغه ذریعه په کار راوستل کیږي نو د دې دپاره
ښکلی، خوږه او داسي بنائسته جامه په کار ده، چي د تخلیق

خوند لاسېوا کړي، د ځني نقادانو دا رول "چي فن په يو
مخصوص چوکاټ کي را تاو کړي"، ځکه د منلو وړ نه ده، چي
د ادب فني خامياني او جمالياتي اقدار يې يو مخ هېر کړي وي،
ولي عارف تبسم دا هر څه په خپل نظر کي ساتي او بيا و مخ ته د
يو مقصد ايښودلو باوجود هم د اظهار پېرايه ډېره درنه اېږدي :

لاهغسي دے ويران له ډېره وخته
ودان نه شو دا مکان له ډېره وخته
دغه څرنگه دنياده نه پوهېږم
پکي نه ښکاري انسان له ډېره وخته

راځئ په خپله و منزل ته خپله لار و ټاکو
خبر به ورکه شي، که ولاړه تر ملکه پوری

د تبسم د اظهار په دغه خوږه پېرايه کې سماجی ردعمل،
ضرب المثل او د پرمختګ پيغام خو يقيناً شته، مگر په داسي
قرينه سره يې خبره کړې ده چي د هر چا د زړه آواز گرځي. دا ويل به
بې ځايه نه وي چي تبسم د ابلاغ برابره تله ساتلې ده، نه يې چرته د
ابهام پيدا کول زيار او کوشش کړې ده او نه يې څه غير مانوس
تراکيب په کار راوستلي دي فني خوږلت، ريښتينيواله او د حالاتو و
ترخې تجزيې ته يې په ښه پښتنه لهجه کي ځای ورکړې ده، چي د
قداومت او جدیدیت تر څنگ ورسره د تېر وخت تجربات او د اوسنيو
حالاتو مشاهدات او د راتلونکي سباوون خوند رنگ يو ځای کړل
شوه. په دې رنگ کي نه خو هغه د روايتي ژبا، بېلتون،
هجران او در په درۍ نارې وهی او نه د خپل مسلک څخه سرغړونه
کوي. د حالاتو په تورتم کې هم د خپل مرام په هڅه ده او وايي :

هيله موييا هم له رڼا نه خېزي
پای د دې تيارې که امکان نه لري
اوسي په کيږدۍ کي مجبوري يې ده
چرته به ځي څوک چي مکان نه لري

خراغ را واخلو په تيارو کي په مزل پسي ځو
مونږ هره شپه لټون کوو د لمر په پل پسي ځو
زمونږ لارښوونکو زموږ د زيارو قدر نه دے کړے
ځکه خو خپل کاروان پرېږدو او مونږ په بل پسي ځو

هر څو که خنډونه وي په لاره کي
زه خو اباسين يمہ درېږم نه

حق مي هم خوري په غريبي مي هم ملنډي وهي
ځکه په سر مي له ديناره سره لوبي کوي
ما خو له هر چا سره مينه او اخلاص کړے دے
خلگ مي ځله له دستاره سره لوبي کوي
له مرگه نه وېرېږي کړي د حق خبره په جار
تبسم ځکه خو له داره سره لوبي کوي

د تبسم په شاعري کي د اضدادو تمثيلي اشکال کله په يوه رنگ او کله په
بل رنگ کي ليدل کيږي، لکه څنگه چي د اضدادو په اساس د کائناتو
بنسټ دوام موندلے دے، هم دغه رنگه په شاعري کي دغه استعمال په
نزاكت سره و شاعري ته د فکر په حواله ځلا بخښي. تبسم و دغه اضدادو ته
د خپل دور په هنداره کي گوري، کله د حالاتو تجزيه کوي کله و انسانانو ته

د خپلوی پیغام ورکوی او کله ورباندي د طنز غشي اوروې :

څه عجب سخيان خلگک مي وليدو
مرگک چي يې وېشلو د ژوندون په نوم

چي يې کړو لېری موږ له خپلو په فتوود کفر
اوس هغه خلگک باچهي له خپل ايمان سره ږدي

که څه هم ضد دي يو د بل خو تبسمه! گوره
څومره پخه ده د گلاب او د ازغي ملگرتيا

ما رڼا کرلې ده په زړونو کي
زه اوس له تيارو څخه وېرېږم نه

د بخت، نصیب او قسمت سلسله په شاعري کي د هر شاعرو
مخ ته له ابتدا څخه د غوړېدلي کتاب په شان پرته ده خو تبسم د
روایت و دغه منزل ته په جلا لاره تگ کوي او وايي:

هسي خو د ټينگ تړون د ميني زما او ستا ترميان
خدای خبر چي يوبه او که نه؟ مونږ د يو بل نصیب
اې غوتی غوړېږه مه، د ميني سپرله خور نه ده
دلته ده له خاورو سره خاوري د هر گل نصیب
ما ټولي ليکي د قسمت پخپله وراني کرلې
اوس به پر خپل بې وزله زړه خالي لاسونه ږدمه

لکه ما چي وړاندې اشارتاً وويل چي شاعري د خيال او فکر په
کالبوت کی يو سماجي عمل هم وي، په همدغه اړه چي کله د بوري دا
زرغونه او سمسوره سيمه د يو اوږدې ډوکلی په ناتار تاراج سوه، د
مېوه دارو درختو ځنگلونه په وچه صحرا بدل شو، د ډېرو درنو او

بدایه کورونو خراغونه د نېستۍ په اوبو له بلبډو ووتو، نو د ویرانۍ
په دغه منظر کې د عارف تبسم د احساساتو خپکي داسي پورته
شوې، چي ډوکال یې د ډوکال او علامت په طور په کار راوستلو :

سینه د مخکي وچه شوله اوس په چیغو وایي
زما وجود به خدایه! کله له ډوکاله وزي
اوس به و تاته خه سندرې د سپرلي اووایم
زه خواغزي لانه لرم په دې ډوکال خبر دے
خود به سپره کېږي باران نه لري
زموږ بې وزله مخکه اسمان نه لري
یوه خبره چي زه یې د خپلو ملگرو په تخلیقاتو کې بیا بیا وینم،
هغه د پښتنو د بدقسمته وطن هغه تاریخي ارزښت دے چي د هغه له
جهته استعماري او استثماري قوتونو صرف د دوی له سرونو،
عزتونو او ملي وحدته سره لوبي کړي دي بلکه د افغانستان د شل
کلن جنګ په اساس چي د دوی د باغونو او رغونو مخکه د خپلو او
پربدو له لاسه د سرو وینو په باران اباد شوه نو د دغه دردناکو پښتنو
درد د هر پښتانه لیکوال په تخلیق کې د خپل فکر مطابق غزوني
وکړې. د عارف تبسم په کلام کې دغه درد خوشته چي شته، ولی
هغه د خپل ملي درد د دوا د حصول دپاره کنایتاً د نکلونو د هغه
شهزادی مثال وړاندې کوی، چي د گټلو دپاره یې د شرط نه پوره
کوونکو سر غوڅول وو، ځکه خو وایي :

شرط تر شهزادی د رسېدو تبسم وانه ري
زموږ د باچا لور نور هم سرونه خوندي کړي دي

خو تر شرط وړاندې کولو نه اگاهو، هغه د بارودو په اساس
د سرو وینو د باران هغه منظر وړاندې کوي، چي له دې سرې
مخکې به شاید د وینو گلان را وټوکیږي :

پیل د سپرلي چي په دې ښار کي په سرو وینو وشو
سربېره یواځي وټوکیږي د سره رنگ گلونه
ډېر بارودونه زموږ پر مخکې باندې واورېدو
ځکه اخته دي له یو بل سره په جنګ گلونه

ویي کرلو بارودونه زمونږ پر مخکې باندې
خدایه کوم فصل به د سرو وینو له نمه وزی

سوځي په کشمیر او فلسطین زړونه
ویر به لاتر څو مونږ پر کابل کوو

د دغه شهزادی د خپلولو د شرط پوره کېده د تبسم په خیال
په یوالي کي دے، ځکه خو په جار واي :

راشئ چي یو کړو ځله دا خواره واره وګرې
د یو کېدو شرط دے تلے له کاروانه سره

د سیاسي پېچ و تاب په دې اخ و ډب کي تبسم هر یرغلګر،
داړه مار هغه که د هري نظریې وي نه صرف مخالفت کوي بلکه
د هغوی په حواله طنزأ وایي :

د هوا چي په خلوص چا یقین وکړو
هم د هغه خراغونه یې ټول مړه کړو
تاته په کار دے د ظالم مخ نیوے
ته د دښمن ستاینه ځله کوې؟

چا چي پر دوی باندي تيارې راوستې
دوی له هغه څخه رڼا غوښتله

خوله دې سره سره تبسم د خپل دور سماجي، سياسي
حالات او تقاضې او چاري د خپل تخليقي عمل په تار باندي په
عجوبه انداز سره داسي پيښي :

عدل، انصاف حق او قانون دي تش لفظونه پاته
په غټو غټو کتابونو باور نه دے په کار
مخلص، بې باک، نډر، بې لوټ او د وطن خدمتگار
د هر دېوال په دې ليکونو باور نه دے په کار

اوس به د تبسم وهغه فکر ته پاملرنه وکړو د کوم په بنياد چي هغه
د نړۍ د مترقي هېوادونو د ظلم و ستم او د سرمايه دارانه نظام و هغه
اړخونو ته گوري چي د دوی استحصالې ادارې او ملتې نېشنل
کمپنيانې، که و ترقي پذير هېوادونو ته يو څه په يوه لاس ورکوي نو په
دا بل لاس يې له سود در سوده سره بيرته ترې اخلي او و چاته پر خپلو
وسايو باندي د قدرت پيدا کولو د ټيکنالوجي د کتلو موقعه لاهم نه
ورکوي او بيا د ځنې تشکيل کړل سوو ادارو له خوا په گران بها Five
Star هټلونو کي په سيمينارونو، ورکشاپس او مذاکرو باندي د
کړکېچنو مسايلو د حل دپاره يو څو تقريرونه او د بې انتها دولت
خرځونه او بس ځله روانېدل، په دې لړ کي د عارف تبسم موضوعاتي
نظمونه د اجتماعي شعور او د عصري آگهي علاوه د تنقيد د بصيرت
آئينه دار دي. "ملگري ملتونه"، په اتلۍ کي د څه موده تېرولو پس يو
نظميه تاثر او داسی نور ډېر نظمونه دي چي په هغه کي د خپل دور
ترجماني په ډېره ښه توگه سوې ده، خو لکه چي ما وړاندي ذکر کړے وو
چي عارف تبسم د گلوبلايزېشن د مغربي تهذيب او نشوونما د ودي او

امكاناتو په حقله يو درست كتاب مرتب كړې د. يقيناً چې سائنسي
 ترقۍ و دنياس ته وده ورکړه، خصوصاً د انټرنېټ نظام خود د نيا ټولې
 "ولکې" يوله بله سره منسلک کړې لکن د دې تر شا عالمي مالياتي
 ادارې او د ډبليو، ټي، او او دا عالمي ساهوکاران که يوې خواله د
 گلوبلايزېشن او عالمي تجارتي تنظيمونو په اړه د قامي زيارمنو
 سرحدونه را ټولول غواړي نو بلي خواته به ترقي پذير ممالک څه ډول د
 ترقي يافته هېوادونو د کثير القومي کمپنيو ته خپل دا مانده مارکېټ
 هم له لاسه ورکوي او د نورو و محتاجي ته به اړ کيږي، چي نور خو نور،
 دلته به اکثره خلک ژبه لاهم له لاسه ورکړي ځکه خو تبسم "و يورپ ته
 يوه وينا"، "يوولسم ستمبر په يورپ کي" او "قدر مشترک" غوندې
 نظموه ليکي. عارف تبسم دلته يو بل نظم "گليډيټر" تر عنوان لاندې
 وړاندې کړې د. په دې نظم کي د تاريخ و هغه توره ورځ او دور ته اشاره
 سوې ده چي باچهانو به ځني مريان د پهلوانانو په تورو او چرو باندې يو د
 بل مقابله کوله، چا چي به برې وموندو هغه به گليډيټر گڼل کېدو، د
 دغه Colosseum اثار اوس هم په روم او مراکش کې لاموجود دي :

بس د يوه اعزاز گڼلو په نيت

د څه دولت را غونډولو په نيت

د خپل طاقت ښکاره کولو په نيت

د باچهانو سات تېري دپاره

د څو آقاوو د هوس له وجي

څومره مريانو دلته سرو بايلو

څومره سړي ويني دلته خاوري سولې

څومره خوبونو دلته سا ورکړله

د عارف تبسم د شاعرۍ په حواله دغه څو کرښي ما په دې نيت
 وليکلې، چي ليکوال او لوستونکي د ده د شاعرۍ و بين السطور

ته په خپل نظر وگوري، او خپله رايه په خپله جوړه کړي، زما دپاره که څه هم د گرد کلام احاطه څه گران کار دے، خو دا څه اشعار مي ولوستلو او د هغه په اساس می ځانله لار جوړه کړه، زه دا دعوه نه لرم، چي تر چا ښه او تر چا کم شاعر دے او نه دا دعوه لرم چي د ده په کلام کي به يو مخ فني معايب گرسره وي نه، د ځنو تشبیهاتو، استعاراتو او قافيو پرله پسې تکرار، يا يوه نيمه فني خامی شاید بله هم وی، البته دومره قدر ضرور وایم، چي عارف تبسم د خپل وخت يو ژوندی شاعر دے د هغه شاعري د روان ژوند، ټولنيزو حالاتو او انساني تمدن په حقله د افاقیت نمونه گڼلے شو، دا په دې چي د پوهانو په خیال هغه ادب د افاقیت د علمبردارۍ جوگه گرځېدے شي په کوم ادب کی چي د ملي او بين المللي حالاتو په تناظر کی د فني او جمالياتي اقدارو په تړون جديد مسایل او موضوعات را نغښتل سوي وي، همدغه کار په خپل کلام کي عارف تبسم تر سره رسولے دے بلکه هغه د يو طنز په اند "د لمر پل" د علامت په اړه د خراغ په رڼا کي غواړي او همدغه يې خواړي او کار دے، په کار دے چي مونږ او تاسو ټول "د لمر پل" و رڼا ته ځان ور ورسو او ويې گورو.

په درناوي

سيد خير محمد عارف

سول هسپتال محله لورالايی

۱۲ می ۲۰۰۵ء

د خپلي شاعري په اړه خو خبري

زه شاعري څله کوم؟ دا یو ډېر گران سوال دے. که څه هم کله کله زه پر دې باندي ډېر غور کوم خو څه باقاعده نتیجې ته نه رسېږم، البت دومره پوهېدلې یم چې شاعري څنگه پکار ده ځکه خو هري خارجي واقعې ته زه د خپلي داخلي جذبې له لاري گورم او چې څه لیکم له هغه څخه شعرونه جوړېږي. گوا خوښ می دا وي چې له مقصدیت څخه ډکه شاعري وکړم، داسي شاعري چې له انساني ژوند، مسئلو او حالاتو سره سمون وځوري او د مخکنی حقیقتونو اظهار وکړي. په دې کي زه څومره بريالۍ سوۍ یم په دې اړه نه خو څه دعوه لرم او نه څه فېصلې ته رسېږم بلکه دا حق و خپلو لوستونکو ته پرېږدم، خو دومره ضرور وایم چې ما په کوم دور کي شاعري پیل کړې ده او یا یې اوس هم کوم دا دور ته که څه هم د مادي ترقي معراج وئیل کیږي خو ما د دې ترقي هراړخیز اثرات محسوس کړي، لیدلي او کتلي دي چې په زیاتره حواله د انساني نابرابري، ټولنیزې نا انصافی، طبقاتي جبر او په غربت کي په تېزۍ سره له زیاتوب سره تړلي دي. ما د سووېت یونین شکست وریخت، د سوږ جنگ خاتمه، د نوي نړیوال آرډر ابتدا، د تهذیبونو تر میان د مصنوعي جنگ پیدا کولو هڅي، د گلوبلائزېشن منفي اغېزني، ځان وژني بریدونه او نور داسي ډېر حالات او واقعات د خپل شعري سفر په دوران

کي ليدلي دي. او د دې په نتيجه کي مي په نړۍ باندې په نوي شکل کي د کنټرول تر لاسه کولو هلي ځلي ليدلي دي. زما دننه شاعر پر دې حالاتو او واقعاتو چپ نه دے پاته سوے ځکه د دې حالاتو او واقعاتو خلاف زما انساني احتجاج په يو نوي شعري رنگ کي ځای په ځای زما په شاعري کي موجود دے، خو البت د دې هر څه باوجود چېرې هم زما اظهار د ياسيت، مايوسي او نااميدي بڼه نه ده خپله کړې بلکه هر وخت ئې د يو نوي اُميد لټون کړے دے او دا ځکه چې زه د انسان په جبلي او فطري صلاحيتونو او حقيقتونو پوخ يقين لرم. زه دا ايمان لرم چي الله تعالیٰ په هر انسان کي د ښکۍ، ښېگړي او آزادۍ ماده ايښې ده. نن که انسان د شر، بدۍ او ظلم په لار روان دے پر هغه باندې د ټولنيز تناظر اثرات پراته دي، چې له هغه څخه د را وتلو او پر خپلو جبلي صلاحيتونو باندې يقين پيدا کولو ضرورت دے او دا ضرورت هغه وخت پوره کېدلے سی چې پر دې جبلي حقيقتونو باندې زموږ يقين وي او د دې د بېرته را بېدارولو يو اُميد وي، ځکه چي زه خپلي شاعري ته گورم نو ماته دا اُميد ځای په ځای ښکاره کېږي. هم د دې دپاره خو ما "د لمر پل" را اخستے دے او په دې لټون يم چې پر انساني ژوند باندې د دې خورو تيارو پای چېرې دے او سهار چېرې را خېزي؟

په "د لمر پل" کي زه له خپل ټول شعري حقيقت سره موجود يم. څه چي زما شاعري وائی هم هغه زه يم او زه چي څه

یم هغه زما شاعري وائی. زما دننه موجود شعري صلاحیت،
 زما د سوچ، شخصیت او نورو صلاحیتونو روزنه کړې ده. خو
 دا هم یو حقیقت دی چې زما شعري صلاحیت هغه وخت نور
 هم را بېداره سوچی کله په سیاسي توګه د خپلی طالب علمی
 په دور کې ما منډه ترنډه کوله او د خپلي شعوري ناپختګۍ
 باوجود مې د حق آواز پورته کولو، له جماعتي سیاست څخه د
 لېري کېدو پس د ادبي ملګرو قربت او په ټولنیز حواله د
 خلګو د خدمت جذبې زما شاعري په ابتدا کې و روزله. او زما
 و خیالاتو ته یې وسعت ورکړو خو هغه وخت د څه وجوهاتو له
 کبله زه له ادبي دنیا څخه څه لېري هم سوم ځکه به لوستونکي
 "د لمر پل" کې زما د ابتدائي دور ډېر کم کلام وويني، بلکه
 په میان کې څه اووه کاله خو زما شاعري د نشت برابره ده. که
 دا ووايم چې څه اووه کاله ما له سره شاعري نه ده کړې نو به
 غلط نه وي. "د لمر پل" کې زما زیاتره شاعری د سن ۱۹۹۹ء
 پس تخلیق سوې ده. د دې وجه شاید داده چې په دې دور کې زه
 له یو داسې ادارې (ای ډي ایس پی) سره منسلک سوم چې هغه د
 نړیوال حالاتو او واقعاتو په اړه زما دننه موجود ګرځن
 تصویرونه صفا کړو. چې هغه زما د شعري صلاحیت د بېرته
 را برسېره کولو پیلامه وګرځېدو. په دې اداره کې ماته دا
 موقع په لاس راغله چې زه نه یواځې نړیوال حقیقتونه و سنجوم
 بلکه و نورو ته یې هم بیان کړم. که څه هم د دې تراخو نړیوال
 حقیقتونو د را برسېره کولو دپاره ما د نشر لاره خپله کړه خو په

شعوري او لاشعوري توگه هغه حقيقتونه زما د شاعري برخه هم وگرځېدو، ځکه کېدې سي چي لوستونکي زما په شاعري کي هغه تراکيب، خيالات، انداز او بيان نه وويني چي په روايتي توگه د هغه بغير شاعري، شاعري نه گڼل کېږي ولي چي د حُسن و عشق بيان، د لب و رخسار تکرار، د وصل او هجر کيفيت، د زلفو او سترگو ستائينه، د مږ او جام خوندونه او نور ډېر داسي تراکيب او له دې سره تړلي خيالات زما په شاعري کي يا خو سته نه او يا بيا په اوږو کي د مالگي برابر دي. د دې په پرته زما په شاعري کي د مينی او خپلوي لټون، د لمر رڼا او د سهار تکل، د تيارو غندنه، د تاريخ بدبختي، د انسانانو حقيقت، له خپلو رواياتو سره ټينگ تړون، له خپلي خاورې او مخکي سره کلک تعلق او يو نوې اميد په وار وار ذکر سوه دې او هم دا زما د شاعري حقيقت دې.

نن چي زه خپله شاعري "د لمر پل" په بڼه کي وپښتو مټينو ته وړاندي کوم نو دننه دننه ډېره خوشحالي هم محسوسوم. نن هم زه هغومره خوشحالي محسوسوم لکه خومره خوشحالي چي ما په يو يو شعر ليکلو کي محسوسه کړې ده، ځکه زه دا ټوله خوشحالي له خپلو لوستونکو سره شريکوم. هم دا زما دپاره لويه خبره ده چي د شاعري له لازي زما خيالات و لوستونکو ته و رسېږي. اوس له دې خيالاتو سره اتفاق او اختلاف، د دې ستائينه او غندنه زه د هر لوستونکي حق گڼم، لکه څنگه چي دا خيالات، خپله تجزيه او

فکر شعر کول زما حق دے هم دغسي له دې سره اتفاق او اختلاف د هر لوستونکي حق دے او زه به د لوستونکو و دې حق ته هر کله په ورین تندی هرکلیه وایم.

تر دې له مخه چي زه "د لمر پل" او لوستونکو له میانه ووزم، غواړم چي د هغو مشرانو، دوستانو او ملگرو مننه وکړم چي د چا په مرستی نن "د لمر پل" تر تاسو در رسي. تر ټولو له مخه زه د خپلو مشرانو استادانو، وروڼو او دوستانو سعیدگوهر او سید خېرمحمد عارف د زړه له کومي مننه کوم چی دوی نه یواځی زما پر اولني شعري زیار باندی لیکل وکړو بلکه په ډېرو فکري او فني حوالو یې زما لارښوونه وکړه. هم د دې دواړو مشرانو په گټورو مشورو "د لمر پل" ترتیب سو. زه د تمثیل حفصه (چي د سعیدگوهر لور ده) ډېره زیاته مننه کوم چا چي د خپل تخلیقي صلاحیت له لاري په ډېره مینه د دې مجموعې ټاټیل را جوړ کړو. د لیک دود د سموني په اړه د خلیل باور او د سریزو د کمپوزنگ او ډیزائننگ په اړه د بارکوال میا خېل ډېر مشکور یم. له دې سره سره زه د ډاکټر قراة العین بختیاري او خپل ډېر خوږ دوست او فکري اُستاد واصف رضوی هم په وار وار مننه کوم د چا په جوړ کړي گنجائش آئي دي ایس پی کی زما فکري روزنه وسوه. زه و خپلو ملگرو رازق فهیم، ارسلان خان کاکړ او سلطان زخپیل ته هم تشکروایم چي هروخت یې زما حوصله افزائي کړې ده. زه د خپل پلار حاجي شېرافضل هم مننه کوم چي نه یواځي هغه

ته راتلونکي اخبارونو او رسالو په ما کي د لوستلو او ليکلو شوق او دلچسپي پيدا کړه بلکه هغه کله هم د يو روايتي پلار رنگه زما او زما د شاعري تر ميان د دېوال درولو هڅه نه ده کړې. په آخر کي زه د خپلو ټولو ادبي ملگرو، دوستانو او مشرانو مننه کوم له چا چي ما ډېر څه زده کړي دي او په خپله شاعري او ژوند کي مي په کار راوستلي دي.

زه هيله لرم چي لوستونکي به په ډېر غور "د لمر پل" ولولي او په راتلونکي وخت کي به زما رهنمائي وکړي. خدای دي و موږ ټولو ته له خپلي خوږې ژبي پښتو سره د مينی او خدمت جذبه راکړي. آمين

عارف تبسم

بورۍ، لورالهي

۱۹ مارچ ۲۰۰۶

نن په حق چي زه پوهېږم محمده!
ستا په نوم پېژندل کېږم محمده!

ما د ميني هر سبق له تازه کړه
تر دښمن هم زه جارېږم محمده!

ستا په لار که پټي سترگي زه روان يم
تر منزله به رسېږم محمده!

ستا په ذکر سره نور، راباندي اوري
په تيارو کي نه ورکېږم محمده!

ستاله رویه دهرچاپه غم شریک یم
د هرچاپه غم دردېږم محمده!

ستا نسبت تل حوصله را کوي ماته
زه له هیچا، نه وېرېږم محمده!

تردې زیاته خوش بختي به نوره شه وي
ستا په نوم نن هم یادېږم محمده!

کوټه

۱۸، اکتوبر ۲۰۰۴ء

په خپل خزان ژوند کي سپرله پالمه
گل يم له ځان سره ازغې پالمه

ستا په غم زه په ځان کي ود ردېږم
خپله سينه کي ستازېږم پالمه

هر وخت له ماسره په جنگ اخته وي
په ځان کي څه رنگه سرې پالمه

خپلوی او مينه مي فطرت ځکه ده
په خپله وينه کي بورې* پالمه

نہ بدلومہ د بابا قدرونہ
خپلہ دری، خپل نعرے پالمہ

چیري به بياد حق اذان پورته کړي
په زړه کي تل بلال ژوندۍ پالمه

پر شونډو باندي تبسم نه لرم
بي تا ژوندون لکه نیمۍ پالمه

کوټه

۰۴، جنوري ۲۰۰۴ء

* بورے = لورالائي

خاوره د سرو وینو له رنگه گورم
دا خپله محکه زه له جنگه گورم

ترنغمه باره ږغ و تلې نه یم
خان دي د شنبنگړو له شرنگه گورم

تندۍ په خاورو لگومه حکه
دا خپل سپېڅلې زړه له زنگه گورم

یم په رڼا باندي مین پخپله
خه به له اوږه تا، پتنگه! گورم

زۀ چي مين په ڪانو نه ولمه
د غالب رنگه سر له سنگه گورم

زما تبسم ورک په بنائست پسي شو
اوس به يې چيري ستاله څنگه گورم

کوټه
۱۶، جولائي ۲۰۰۱ء

دوه شعرونه

عشق به دي عارفه له ژوندي قطاره وباسي
تابه د غالب رنگه له هره ڪاره وباسي

يوواري بس يوواري خپل ځان راټولول غواړم
څېر دى كه مي بيا خلک دا ستاله بڼاره وباسي

بورى - مارچ ۲۰۰۳ء

خه خلگ بيا دمرگ له کاره سره لوبي کوي
دخپل لستونې له بڼا ما ره سره لوبي کوي

مورپه بڼکاره لگيايو مينه او خپلوی خورؤو
خوک پت لگيا دي، زمور له بڼا ره سره لوبي کوي

موربه په شپه هم لکه ورځ، سپينه رڼا خورؤو
تياري که هرڅو له سها ره سره لوبي کوي

ماخوله هرچا سره مينه او اخلاص کړي دے
خلگ مي ولي له دستا ره سره لوبي کوي

حق مي هم خوري، په غريبي مي هم ملندي وهي
ځكه په سرمي له دينا ره سره لوبي كوي

خپل لارښوونكي مو كاروان مخ ته په لارنه پرېږدي
زموږ له خواريو، زموږ له زياره سره لوبي كوي

له مرگه نه وېرېږي، كړي د حق خبره په جار
تبسم ځكه خوله داره سره لوبي كوي

كوټه

۰۷، مارچ ۲۰۰۴ء

مه ڇه نور په دغه لاره، ستر ۛ کږې
زما خبرو مننه ياره! ستر ۛ کږې

ويده ځلگ ويښول ستا په وس نه دي
کښپنه گرانه! په کراره، ستر ۛ کږې

په خپل کلي کي به ښه په سکون اوسي
غواړي څه له پرېدي ښاره، ستر ۛ کږې

په ځان جبرو کړه، اوسه په تيارو کي
ډېر مزل شته تر سهاره، ستر ۛ کږې

ستا په خله مو، داسفروو، قبول كړې
ته پرلاره وار بې واره سترې كېږې

زه خوشومه داظهار په تکرار سترې
ته به کله له انکاره سترې كېږې

د راتلو وعدې تر ننه وفائ شوي
له دې سترې انتظاره سترې كېږې

تبسم په نوم د ميني خطا باسي
ته به کله له دې کاره سترې كېږې

اسلام آباد
۱۷، فروري ۱۹۹۳ء

خود به سپېره کېږي، باران نه لري
زمونږ بې وزله مخکې اسمان نه لري

خلگ له دې دشته وېرېدلي دي
مخ ته سفر غواړي، کاروان نه لري

زه په دې سپېره منظر عادت نه یم
دا څنگه سپر لږ دے، گلان نه لري

هیله مویا هم له رڼا نه خېزي
پای ددې تیارو که امکان نه لري

خو، که له هرڅه څخه محرومه دي
زموږ د کلي خلک ارمان نه لري

اوسي په کيږدي کي، مجبوري يې ده
چيري به ځي څوک چي مکان نه لري

پرېږده تبسمه! نفرتون نه ټول
مينه کوه، مينه تاوان نه لري

بورے
۱۹۹۳ء

يم ناخبره چي به كله ماتوي ملگرتيا
کړي به له ماسره ترکومه زندگي ملگرتيا

گرم دي نه بولم، که هرڅومره رانه ليري تښتې
کړې ده چاپه دې جهان د لېوني ملگرتيا

دنيمي لاري ياري نه منم پښتونه ياره!
که کړې له ماسره، نووکړه پښتني ملگرتيا

بېلتونه! ته به څه مونده کړې په دې وران کلي کي
مه ماتوه ته د زړگي اود زړگي ملگرتيا

يواځي نه يمه پرځنگ مي دا بې وسه سايه
کوي له ماسره په ډېره خاموشي ملگرتيا

شومه باغي ددې دنيا له رواجونو څخه
نه کړي هيڅوک هم په دې لاره زما بېخي ملگرتيا

که څه هم ضددي يو د بل، خو تبسمه! گوره
خومره پخه ده د گلاب اود ازغي ملگرتيا

بورۍ
۲۴ مارچ ۱۹۹۱ء

تہ چي مرورشوي، مرورشولہ ماخيل نصيب
ليري رانہ ولاړو، بياوشاتہ نہ کتل نصيب

هسي خود ۾ ټينگ تړون دميني زما اوستا ترميان
خداي خبرچي يوبه او که نه موريد يوبل نصيب

اي غوتی! غورېږه مه دميني سپرله خور نه دۍ
دلته دۍ له خاوروسره خاوري دهرگل نصيب

گوره له ازله مي په برخه ليک غمونه دي
ځکه خوله ماسره هيڅکله نه شو مل نصيب

مه کره تبسمه! هسي خوشي گيلي مه کوه
نه دۍ رسېدلۍ و منزل ته په پنبو شل نصيب
بورۍ

۱۷ مئی ۱۹۹۱ء

رڼاخوړه کړم چي هر چيري قدمونه ږدمه
ومخ ته ځمه اوپه لاره خراغونه ږدمه

ستا يوه مينه دځوانۍ په بيه واخيسته ما
نوربه دژوند دورځو شپو څه حسابونه ږدمه

تېره ازغي به هم له ځان سره په مينه وړمه
که په نظرکي خپل منزل زه سره گلونه ږدمه

زه له سخترونه وېرېږم، حوصله لرمه
ترتابه رسم، که په اورکي هم گامونه ږدمه

يوار به بياد تيار و ٽولي پردې و شلومه
په دغه محكه به بنياد ستا سبا و نه! رډمه

ما ټولي ليكي د قسمت پخپله وړاني كړلې
اوس به په خپل بې وزله زړه خالي لاسونه رډمه

چي يې د ژوند نوې معنا ما تبسم ته راكړه
خوندي* به ستا له مينې ډك هغه ليكونه رډمه

كوټه

۱۴ جون ۱۹۹۹

* خوندي = محفوظ

تہ چي رايا دشوي زُما ياره! غزل نوې ليکم
يوواري بيانن ستا دپاره! غزل نوې ليکم

په توره شپه کي دالهام ستوري رااوري په ما
قصد مي دے کړے، ترسهاره غزل نوې ليکم

خبري اوس له ځان سره په شاعري کي کوم
يمه روان په خپله لاره، غزل نوې ليکم

بيا دي لمبه راپورته شوه دبوريوالي ميني
راغله يمه ستا ترنباره، غزل نوې ليکم

دروزگار غم له هره کاره څخه وايستمه
له مودو پس يم په قراره، غزل نوې ليکم

مخکه دي هروخت د اظهارنوي گلونه کوي
څنگه هوا دي ده کوهاره*! غزل نوې ليکم

زه تبسم ستا دکاروان مل يم له ډېره وخته
ځکه خونن عارفه* ياره! غزل نوې ليکم

بورے

۰۴ فروري ۲۰۰۴ء

* کوهار = دلورالائي يوغر
* عارف = سيدخير محمد عارف

خراغ راواخلو، په تيارو کي په منزل پسي ځو
مورېټوله شپه لټون کوو، دلر په پل پسي ځو

ز مورېلارېسوونکو ز مورېد زيارو قدر نه دے کړے
ځکه خو خپل کاروان پرېږدو او مورې په بل پسي ځو

د خوشبوي د بښمني گرانه شوله دومره چي اوس
د پسرلي د جنگ د پاره مورې په گل پسي ځو

د راست روي هيله به اوس له ځانه څنگه ساتو
درځ ملگري يو، خوستاد زلفو ول پسي ځو

شايد چي خلگ له ايمانہ څخه ستري شولو
اوس په ښکاره نارې وهي چي مور په غل پسي ځو

ديوي کونډي ماشومان په سپېدو پورته شولو
وائي مورکي مور داتامو په تکل پسي ځو

چاوشرلې خوشحال ياني له دې ښاره څخه
که خندا غواړو، تبسم سره به مل پسي ځو

کوټه

۱۵ جولائي ۲۰۰۱ء

ماچي له ځانه سره ږدي، ترځان مي کم و نيسي
شکر دے خدايه! له جهان سره مي سم و نيسي

زړه چي يې کله اراده زما پر خوا کړې ده
فکر يې يوسي، ځکه بېرته خپل قدم و نيسي

چي له تخليقه يې منکر شي، آزادي ورکوي
مورپه قصور د خو غنمو هغه دم و نيسي

بنکلاچي کله هم له خپلي دائرې راوړي
زړونه خواره شي، هره لاره، هريوچم و نيسي

يار چي يې هر کله وډر* شي له نظره څخه
سترگي گرځجنې شي، له خپلوبڼو نم ونيسي

زما د بخت د کتاب سپينې پانې گوري په ځير
چي اراده يې د ليکلو شي، قلم ونيسي

د وخت له جبر سره څنگه عارف ژوند تېروي
ر شونډ وخور کړي تبسم، په زړه کي غم ونيسي

کوټه

۱۰ اگست ۲۰۰۱ء

* وډر = پټ

بیا به خوارانو گیلې څه کولې
که وای رڼا، دوی به شپې څه کولې

دابه ضرورد چاد جبر بنسکاروي
گني داخلگو تیارې څه کولې

دیو ظالم له لاسه لیري شولو
موربه ترمیان فاصلې څه کولې

هله ته ټول بنارز ما خلاف وپورته
هله ته به ما فېصلې څه کولې

کشکې زموږ خپل کاروان بې لاري مه وای
موږ به د بل قافلې څه کولې

منم له لمره مي پناه غوښتله
مادوريځو سايې څه کولې

که له حالاتو څه مجبوره مه وای
ماتېسم دارشتې څه کولې

بورۍ

۲۵ جولائي ۱۹۹۲ء

له تبسمه يې وفا غوښتله
يار عجيبه غوندي سودا غوښتله

ماد ټول عمر د عوه نه کوله
ماد يو څو لمحو خندا غوښتله

چاچي پر دوى باندې تيارې راوستې
دوى له هغه څخه رڼا غوښتله

څوک چي وماته خندي ښکارېدو
په حقيقت کي يې ژړا غوښتله

چاراته وويل چي خلگ وائي
لمرله سپوږمۍ خخه رڼا غوښتله

هلتنه مي ټولي حوصلې ستري شوې
حقيقت ژبه درښتيا غوښتله

بورۍ
۳۱ جولائي ۱۹۹۲ء

يورديف دوه شعرونه

دنن مين ځان دخپلوي له درده ژغوري، ځكه
كوي اظهارد نفرتو، مينه په زړه كي ساتي

زموډلارښوونكي ټوله ورځ تر لمرچاپېره گرځي
ځان ته رڼاراټولوي، موږپه تياره كي ساتي

كوټه
اپريل ۲۰۰۳ء

لمحي دتبر عمر دژوند له ماه و ساله وزي
ځكه بنائست او خال و خددي، زماله خيال له وزي

ستاد سپين مخ په ويرا سمان باندي خواره واره شي
ستوري داستاد بنائستې زني له خاله وزي

سینه دمځکي وچه شوله، اوس په چيغو وائي
زما وجود به کله خدایه! له ډوکاله وزي

مه کوه، پرېږده زیاته ته نور موسوي ضدونه
زما دیار په لیدو هر سره له حاله وزي

په رواياتو د پروڼ خلگ بڼه ټينگ ولاړ دي
په ډېره گرانه به دوخت تردې دېواله وزي

تاچي به شپه ورځ، له هر چاڅه په پټه گنډل
زُما دنوم هغه تارونه له دسما له وزي

ته بې* ترڅو د خپلو زلفو بنديوان وساتي
آخريو ورځ به تبسم له دغه جاله وزي

کوټه

۲۹ جولائي ۲۰۰۱ء

* بې = د به بې مخفف

د خوشحال رنگه تبسم هم مسيحا نه مني
عجب ملنگ د مې، دمنت دارودوا نه مني

جنگ له هوا سره کوي، خود ابد بخته خلگ
ډيوې کړي بلي په تيارو کي، خورنې نه مني

مورکه خبره دخپلوۍ کوونو خلگ وائي
پرون پرسته دومره زيات دي چي سبا نه مني

منم له تا سره مي مينه انتها نه لري
خوتيتېده مي د پښتون فطرت بنا نه مني

تردي به زياته بدبختي دوخت لانه خه وي
خلگ په تا پسي روان دي، بيا هم تانه مني

شايد په خپل حق خبرشوي دي دا خلگ، خكه
اوس دخوبونو داخستلو هيڅ سودا نه مني

يوواري بياد تبسم زړه په بنائست پسي ځي
خداي خبر څوك به يې راگرځوي، دچا نه مني

کوټه

۰۴ جون ۲۰۰۰ء

يومئين په بوى، خواهش د گل کوو
ځکه په ازغوباندي مزل کوو

لمراوسپوږمى ستا په سپين تندي غواړو
گرد ستورو موږ ستا په اوربل کوو

ځان موستاله خياله هوسا*کرې دے
غم به دي د زلفود ځنگل کوو

غږي به ودشت ته اچوؤ په شه
ځوبه مخ ته نور، ياره! توکل* کوو

سوڻي په ڪشمير او فلسطين زړونه
وير به لاترخو موږ په ڪابل ڪوو

چيري به خپلوي او مينه ومومو
موږ له يوۀ عمره دا تڪل ڪوو

موږ خپل تبسم بي قدره ڪړي دے
قدر ڪه ڪوو، نو موږ ډبل ڪوو

کوٽه

۲۶ جولائي ۲۰۰۱ء

* په علاقائي لهجه ڪي توکل ته توکل وائي
* هوسا = دمه، خودلته په معنا د بي غمه دے

داسرمایه د زندگی ساتمہ
ستادلاس هرلیک به خوندي ساتمہ

رایادوي به دوصال ورځي شپې
توکري* پټ ستا دبنگري ساتمہ

په نیمه لار دي یکر* پرېښوؤمه
یاده به ستا دغه دوستي ساتمہ

غمونه ډېرشو دروزگار خوبیا هم
ستاغم زه څومره په خواري ساتمہ

خوڪ دنارو ليڪلو حق نه لري
زه خپل دپوال غېر سياسي ساٿمه

له چا نفرت زما عادت خو نه دے
زړه کي عناد له مجبوري ساٿمه

دېره شوه گرانه دهوا دښمني
خنګه به خپل خراغ خوندي ساٿمه

بورے
۰۲ مئی ۱۹۹۳ء

* توکري = ټکړې، ټوټې

* يکړ = يواځي

کولے نه شمه دمینی داظهار فیصله
ماته ده گرانه داقرار اودانکار فیصله

ورمه زارۀ پلونه، په دالاره بپانه راحمه
ماته په سرسترگو قبوله ده دیار فیصله

شایدچی بپا به ټوله شپه زۀ په تیارة کی اوسم
پت شوی لمرکړله محفوظه دسهار فیصله

په خپله خاوره باندي خپله خوښه کړې ده موږ
کله موهم منلې نه ده، ددربار فیصله

له خپل تاريخ سره قدرونه خپل ژوندي ساتمه
له نرخه نه وزم، پالمه د بازار فېصله

کله به هم نه سپمومه ځان د عشق له لاري
وس به کوم، پر مخ به وړمه د د لدار فېصله

کوټه

۰۴ جولائي ۲۰۰۴ء

دوه شعرونه

ځان ته رڼا راټولومه او آباد به وزم
مزاج د لمر لرم، د تورو تيارو بعد به وزم

تاپه خپل لاس د غلامۍ په حواله کړم بېرته
زه هيله مندومه چي داخلي آزاد به وزم

کوټه

جون ۱۹۹۸ء

عجبه خلگ دي احساس چي دخپلوئ نه لري
وموړته شوي دي خوزموړپه شاني خوئ نه لري

موړبه دعوه ستاد دوستی سپرليه! کړې وله
خوستاگلان ستاد احساس رنگه خوشبوئ نه لري

له رواياتوڅه مخ گرځوي، په مخه چي ځي
مينه، خپلوي د ”پروني پلار“ د ”نن زوئ“ نه لري

کوفي بنائست په نوم د ميني ځکلولي دي ډېر
حُسنې زړونه نورباورزياته په دوئ نه لري

دادعوه مه کوه چي ستاپه شان حسين به نه وي

گل نازکي، سپوږمۍ بنائست څه ستا له روئ نه لري

ترتابه هم د تبسم فکر درورسپري
نظراوچت لري، لاسونه که څه لوی نه لري

کوټه

۰۱ مئی ۲۰۰۱ء

دوه شعرونه

خلگويوړو، بڼه په لوی زړه خراغونه
ماته پاته شولوتول مړه خراغونه

دتیاروبدي* مي نوره په وس نه وه
ننوا تي ته مي وروره خراغونه

* بدي = د بڼمني

تضاد

ازغن فطرتہ خلگو
خنڱه عجيبه غوندي
خويونه خپل کړو
رنگونه واغوندي
اولاړشي
په گلانو گډشي

کوټه
۲۹ جولائي ۲۰۰۱ء

؟

زما دزپه اوزما دذهن
ترما بپنه گوره څنگه
عجيبه شان جنگ روان دے
زما دميني په بابت نن
ذهن وائي يک طرفه ده
زپه مي وائي داسي نه ده

بورے
۰۴ مارچ ۱۹۹۲ء

اې دفكر سپينه لمره!

(د حمزه بابا په حقله)

اې دفكر سپينه لمره!

ستاد فن په تار پېښلي

دفكرونو ملغلري

زموږ ورته ده

زموږ تهذيب روښانه ښكاري

ستاد فن په آئينه كي

زموږ كلتور ځلانده ښكاري

ستا په فكرو فلسفه كي

غرور

اي زُما دِ خو بُني حُسْنَه!
دِه پِه تا ولي مغروره
هغه پيغله
چي يي زه، هم
حان گنم خپل
هم جهان خپل

بورے

۱۹۹۲ء

سايي

په څومره هيله
ساده خلک و اسمان ته گوري
غواړي په ټکنه غرمو
له سرو لمرونو، سايي
که څه هم دوي په دغه ښه خبردي
چي يوه توره او اوږده شپه
راروانه ده بيا
ځکه اوږديري واريه وار
دد بوالونو سايي

بورے

۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

ڊوڪال

ماچي خيل غور، مڻڪي ته ونيوؤ
نو وامي ور ٻڌو
چي مڻڪي خيله وچه کلڪه سينه
په زوره ووهله، چيغه يي ڪره
چي اوس مو ستا اوبو ته
هيله ده اي شنه اسمانه!
ولي چي دلته يزي دانو
سمندر هم ڪريءِ په زوره قبضه

بورے

۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

له خپله قده راوتلي، په جهان خواره شو
دستور ورنگه پرتندي دخپل جانان خواره شو

که دوي هم شوموږله خاوري تړون نه پرې کوؤ
پورته شو ستا له قدمونو او په ځان خواره شو

گونگی وريځوته دگل دپاره ژبه ورکړو
پرمخکه باندي په مثال بياد باران خواره شو

په اراده خو ديوه منزل وتلي و ټول
په بېلو لارو څله خلگ دکاروان خواره شو

خو عجيبه غوندي مئين دگلو داسي هم شته
چي دسپرلي غوندي ټول عمر په خزان خواره شو

درناگانو دعوېداريو، په تيارو کي اوسو
خومره گرځونه موپه زړونو، په ايمان خواره شو

ترخوبه ژوند مور تبسمه! په لېموکي کاوه
داوښکو خاڅکي شو، دپېغلي په گرېوان خواره شو

کوټه

۰۴ مارچ ۲۰۰۲ء

زۀ پۀ توروشپو کي هم ورکېږم نۀ
لمريمۀ پۀ دوؤگوتو پتېږم نۀ

مارنۀاکرلې دۀ پۀ زړونو کي
زۀ اوس لۀ تياروخخه وېرېږم نۀ

ماخپل يو منزل ومخ تۀ اېښۀ دۀ
خم، مزل کومۀ، سترۀ کېږم نۀ

ژونده! ستاغمو نۀ پۀ خندا وړمۀ
اوبنکۀ اوبنکۀ يمۀ، خوشخېږم نۀ

هرڅو که خنډونه وي په لاره کي
زه خوا با سين يم، درېږم نه

لمر دخپل بنائست راڅخه ليري کړه
کانه نه يم زه، چي به ويلېږم نه

خاوري يم، له خاورو سره کړم مينه
زه په سپوږمۍ، ستورو مينېږم نه

کسي دي دسترگو تبسمه! يم
اونښکي يار انجه نه يم، بهېږم نه

له شوگران تراپټ آباد پوري په لاره
۱۲ اکتوبر ۱۹۹۸ء

دهواچي په خلوص چايقين وکړو
هم دهغه خراغونه يې ټول مړه کړو

توري شپې په لمر قبضه راڅخه وکړه
اوس به کله موږ په لورد لمر خاته کړو

زموږ ترميان به فاصلي کله کميږي
د بېلتون ژرامي کسي هم اوبه کړو

تناوونه د خپمويه پرې کېدو دي
په دې دشت کې به د ځان ساتنه څه کړو

وي ايستم سره له اوبنکو تبسمه!
ما خو ځان ورته په سترگو کې رانجه کړو

بورے

١٩٩٢ء

بل به شي دميني خراغونه، شه هلاکه* ده
رُپه به شي دغه دژوند خونه، شه هلاکه ده

دي کړې وړې ټولي کوڅې دميني، پام کوه
اخله لږپه خيال، ته قدمونه، شه هلاکه ده

بس په دې اُمید تېروم ژوند له اند پښنو سره
تېر به شي آخرواړه غمونه، شه هلاکه ده

تېښته له مرگ نشته، خوته هم تازيله* مه کوه
لږ صبر لا وکړه اې ژوندونه! شه هلاکه ده

مه شکوه غوتی، تہ دسیر لی پہ پیل کی مه شکوه
داغوتی به پای شي، سره گلونه، خه هلاکه ده

مینہ موتازہ ده، دومره زرموبیلوی ولي
خوورخي موپربرده اي بيلتونه! خه هلاکه ده

لَوَظ يي دے کرے تبسمه! درته رابه شي
گرخي ولي داسي بي سکونه، خه هلاکه ده

بورے

۱۰۱ اکتوبر ۱۹۹۱ء

* خه هلاکه ده = خه تادي ده

* تازيله = تادي

مطلب دي ڇه دے وایه یاره! سم حساب به کوؤ
بدیمه زه که زُما لاره، سم حساب به کوؤ

کړو دي په برخه زما غمونه، ته په کومه تښتې
خلاصېدے نه شي بخته یاره! سم حساب به کوؤ

ددې دنیا په عدالت او په انصاف څه باور
په مخ کې ستالویه باده! سم حساب به کوؤ

کله خوزما پرخوا هم راشه، داتیارې رڼا کړه
زما وستا څه ضد دے سهاره! سم حساب به کوؤ

مينه په لاره ديوه بل مور تللې نه شو
ته راشه کښېنه په قراره، سم حساب به کوو

هله ستاواک و، فېصلې به ستا په خوښه کېدې
دلته زماواک دې ظلم کاره! سم حساب به کوو

ما تبسم ستا هر ستم په پټه خله سېلو
راووتم چې ستاله ښاره، سم حساب به کوو

بورې

۰۲ فروري ۱۹۹۲ء

دے راتہ پروت بیاد فکرونو کتاب
لولمہ زہ نَن دیا دونو کتاب

پانہ پہ پانہ ستا وصال گورمہ
راالہوم د اُمیہ د دونو کتاب

زہ بہ د غم خہ تعریف و کرم درتہ
مانہ دے لوستے د غمونو کتاب

زہ ہم پہ خوب کي ستاد رخم او کہ نہ
دے ستا پہ نوم زما د خوبونو کتاب

ورخ په ورځ اړوؤ، ورقي دژوند
زربه شي ختم د عمرو نو کتاب

چي شي يادگار زما اوستاد ميني
جوړوم زه ستاله خطونو کتاب

زما د نصيب ليکني نه وي پکښې
مادے کتل د بختونو کتاب

بورے
۱۰ فروري ۱۹۹۲ء

سوڻم، ڪباببرم، دهجران په اورڪي اوسمه
بياهم سلامت يم ڪه ژوند ۾ په ڪورڪي اوسمه

ڊپره خاموشي شي چي مي زړه ستا په نوم وغورڻي
خومره شم يواڻي، ڪه ڇه هم په شورڪي اوسمه

مه پتوه سترگي راته خلاصي دروازي ڪپه ته
زه له ڊپره عمره ستادزړه په ڪورڪي اوسمه

وگرڇه، بنائست ڪه دي هرچيري په نظر راغلو
زه به هم هڪته* د يو چاخنگلورڪي اوسمه

ستامغل بنائست له آزادی راگر خولیم
خککه خوشحال رنگه په دې رتهنبور کي اوسمه

ژاري مخکه، وائي زما سينه چا وچه کړې ده
زه دلته دکوم ظالم يزید په زور کي اوسمه

زه یو تبسم به دچا، چا د زړه سکون شمه
زه دچا په زړه، دچا دسترگو تور کي اوسمه

اسلام آباد
۲۷ مارچ ۲۰۰۱

* هَلته = په علاقائي لهجه کي هلته ته هَلته هم وائي

په لاس کي هرسر ۾ چي توره او خنجر گرځوي
خنګه په خپلو اوږو باندې خلګ سرگرځوي

څوک شو له تندي مړه يو څاڅکي يې نصيب نه شولو
څوک په ورغوي باندې واړه سمندر گرځوي

برائي ټوله شپه تيارو په غونډېدو تېره کړه
درناجنګ ته سهار ولاړې، اوس به لمر گرځوي

د ښو غشي زما د زړه پر خوا راخلاص چي نه کړې
مخ به يې څوک نيسي او څوک به دا لښکر گرځوي

ماڻيگرونه مودكلي اوس بي خونده شولو
نه پيغلي شته، نه څوڪ منگي پر وچ گودرگرځوي

څوڪ به دي خپل ڪري څوڪ به زړه درباندي وسوځوي
هر سر ڊلته په سينه ڪي ثابت غرگرځوي

تبسم بياهم څهره خپله په خپل رنگ ڪي ساتي
څومره گرځونه په هينداره دځيگرگرځوي

بورے

۲۲ جولائي ۲۰۰۱ء

چي په ليدويې زُما ساه، له سينې سمه وزي
هغه نجلۍ اوس له خپل كوره ډېره كمه وزي

هره دُرخود نن، كه غواړي ترپښولاندي زړونه
خو زما خيال د مچي كسات* بې* تر آدمه وزي

كه د منزل پر خواروان يم، زه يواځي نه يم
گوره سل پلونه زما له هريوه قدمه وزي

وييې كرلو بارودونه، زموږ پرمخكه باندي
خدايه! كوم فصل به د سرووينو له نمه وزي

پام کوه څوک چي قلم نه کړي ستا دگوتو ژبه
ډېري ترڅې خبري نن ستا له قلمه وزي

خدايه! خزان دتور وېږو* رانه ليري ساتې
دلته لمرونه له هرڅاڅکي د شبنمه وزي

څنگه به ژوند کړي تبسم له سل غمونو سره
چي ډېر په گرانه دخپل يار له يوه غمه وزي

کوټه

۰۱ جون ۲۰۰۲ء

*کسات = انتقام

*بې = دبه بې مخفف

*بډه = زياته تياره

ستاد سترگو تاب لرو، طاقت لرو
زور لرو، په زړونو کي قوت لرو

ليري وټمنزل که تر امکانه هم
ځو به، حوصلې لرو، همت لرو

زموږ پر سترگو باندې پردې نه راځي
موږ په خپل نظر کي حقيقت لرو

وخت سره که نه ځو، لېوني نه يو
سرکي يونشه د بغاوت لرو

خان کي يوجھان آباد وٺي شو
زړه لرو، سينه لرو، وسعت لرو

هرڅو لراو برکه خواره شوي يو
بيا هم په خپل ميان کي يو وحدت لرو

نه شوؤ تبسمه! پته خله پاته
حق وايو، د حق خپلوي عادت لرو

کوټه

۳۰ اپريل ۲۰۰۱ء

ستادراتلوپه امیدونوباورنۀ دے پکار
نۀ دے پکار ستاپه لوظونوباورنۀ دے پکار

خدائ خبرکومه لمحہ راشي دتیاروپه زدکي
پۀ رنگينيو دبنسارونوباورنۀ دے پکار

عدل، انصاف، حق او قانون دي تش لفظونه پاته
په غتو غتو کتابونوباورنۀ دے پکار

هره لمحہ دي وي ژوندون، هره لمحہ دي مرگ وي
اي وخته! ستا په ساعتونوباورنۀ دے پکار

مخلص، بې باک، نډر، بې لوټ او د وطن خدمتگار
دهردېوال په دې ليکونو باور نه دے پکار

ستاد بڼې ورځي خواهي نشته تبسمه! هيڅوک
د خود غرضو په غوښتونو باور نه دے پکار

بورے
۰۸ مئی ۱۹۹۲

يو شعر

يُود پرون خلک د سباهم بصيرت لرو
ځکه خوله وخته سره نن هم عداوت لرو

ترخوبه دا عجبه غوندي زندگي تېروم
داستاله لاسه پاته ژوند پرپه خواري تېروم

ماپه تکل دميني نيمه زندگي تېره کړه
اوس نوري شپې په انتظار به دمرگي تېروم

راپېښه ماته شوه با داره دغه څنگه خواري
چي په خپل لاس چرې دغم په خپل زرگي تېروم

خومره سپين زړه يم، ده زما د عقيدت انتها
بخته دا عمر به دچاپه بندگي تېروم

چي نيم اورو اخلي اونيم سوڻي نه، زه هم دغسي
دغم په اور کي وخت په شان دلوند لرگي تپروم

ته ما کړه او بڼکه له بانه مي پر بار خور اتوئ کړه
زه څو لمحې داستا پر بڼکلي انگي تپروم

ډکه شوه زياته تبسمه! پېمانه د صبر
تر څو به ژوند په دې سماج کي په تنگي تپروم

بورے

۱۹ اپریل ۱۹۹۱ء

زما اوستا ترميان ياره! بېلتون له ډېره وخته دے
زماله تا سره دغه تړون له ډېره وخته دے

ورځ هم لکه شپه پر ماتېرېرې له تيارو ډکه
ماته انتظار د سبا وؤن له ډېره وخته دے

بيايې خوشحال يانې زموږ د ښار خاوري ايرې کړلې
دلته چاپال لے دا جنون له ډېره وخته دے

چاچي به هروخت توره تړله د افغان په ننگ
دلته ضرورت د آ* پښتون له ډېره وخته دے

زموږ ځلگو په زرپسي بائيللي خوشحالياني دي
داځوئ يې خپل کړې دقارون له ډېره وخته دے

ماهم باچهي په دنيا کړې بې حساب ده
ماهم خپل سر اېنښه پر ځنگون له ډېره وخته دے*

زه له ځان سره مينه، بنائست او تبسم ساتم
ځکه مي په ځنگ کي خوږ ژوندون له ډېره وخته
دے

کوټه

۰۴ مارچ ۲۰۰۴ء

* ا - هغه

* په تصوري ځان باچا کړو

سرمي راپورته کړو ملنگ د دنياومه

ليري سره اوسود ترون په نوم
ژوند کوؤ دنوي سباوؤن په نوم

تېروخت يادوي اوس ديرون په نوم
خه نه کېږي دلته د بدلون په نوم

ويي کړلې لوبي په سرونو زموږ
خه کې وېللي د ژوندون په نوم

خوبه اضطراب راته تسکين ښائي
خوبه خطا وځود سکون په نوم

يوخوئ چي يې هم د پښتون نه درلود
نن هغه ياد يري د پښتون په نوم

څه عجب سخيان خلگ مي وليدو
مرگ چي يې وېشلود ژوندون په نوم

کوټه

۲۷ مې ۱۹۹۲ء

دوه شعرونه

سپوږمۍ په سترگو کي کړم پټه، پرېوځم
ولي تيارې د شپې په خوب وينمه

ما شيش محل دۍ په نظر کي ايښۍ
په ځان کي څنگه لېونتوب وينمه

زړه کي مي ديار واره غمونه خوندي کړي دي
ماخوپه خپل ځان کي وسعتو نه خوندي کړي
دي

خپل وجود مي ستاد تگه پس په لاري خور کړلو
ته خورانه ولاړې، مادي پلو نه خوندي کړي دي

مورډم ځکي خلک يو، په خاورو يومين ځکه
مورپه خپله مځکه بنيادو نه خوندي کړي دي

بيا به له خزان سره په جنگ کي حوصله را کړي
ماپه دغه نيت يو څو گلو نه خوندي کړي دي

نبه دي دحالاتوله ستمه خخه ليري دي
زموږ دكلي خلگو خپل خوبو نه خوندي کړي دي

بيا په ټول وطن تورو تيارو خُله لگولې ده
خو خلگو وځان ته خراغو نه خوندي کړي دي

شرط تر شهزادۍ درسېدو تبسم وانه ري*
زموږ دباچا لور نور هم سړو نه خوندي کړي دي

کوټه

۱۶ اپريل ۲۰۰۱ء

* وانه ري = ونه هاري، ونه بائيلي

وجودمي خورشو، لاخور پېږي، اوس له حده وزم
لکه سایه دماځيگر له خپله قده وزم

وابه غوندم دميني واړه بنائسته رنگونه
زه دنفرت اوبدرنگۍ له خال وخده وزم

دخپل منزل په خواپه دې باندي مزل کومه
په حقيقت کي دامکان له دې سرحده وزم

له سپېرو خاورو سره مامينه پرې اېښي نه ده
نوبيا به څله زه دخپل مدار له حده وزم

د جهان ټولي توري بډي کړم په ځان کي ټولي
دلمر په رنگه د تياروله هره زده وزم

شايد دخپل ذات د تکميل پر خواروان يمه زه
شوم تبسم د بنو ملگره، ترابده* وزم

کوټه
۱۷ جولائي ۲۰۰۱ء

* ترابده = زياته

سفر کوم دفکر شپه ورځ ترفطرتنه پوري
رسېده غواړم دنبکلا تر حقیقته پوري

ما خو کاروان و روان کړې، په دې نه وم خبر
خلگ بېلېدل، ملگري ول، تر ضرورته پوري

د خپل بېرغ د درولو ځای مونه کړو پیدا
عمر موندل شو، نه رسېږو تر، وحدته پوري

فکرونه وړان شو، بڼه خیالونه هم بې قدره شولو
ادب محدود د ادیب تر شخصیته پوري

د اتېسم چي له هر بڼکلي سره مینه کوي
رسېده غواړي دنبکلا تر حقیقته پوري

بورې

۱۹۹۹ء

دټول ښار خلگ راټول دي، د بلا خلاف جنگېږي
له پروڼه يې زه وينم، د سبا خلاف جنگېږي

د اساده خلگ روان دي، د تيار و ملگري کېږي
يو لښکر ځني جوړېږي، درنا خلاف جنگېږي

حوصله ورکړې ته خدايه! کاميابي يې په نصيب کړې
څو روښانه څراغونه دهو خلاف جنگېږي

ورته گورئ يو بل وژني، سره خپل دي خو خپل وژني
خپل ښائسته کور يې برباد کړئ داد چا خلاف جنگېږي

اوس که گتته وي که زيان وي، وانجام ته يې نه گوري
بدرنگي د زمانې نن د بنکلا خلاف جنگېږي

له اوږوڅخه محرومه، له اوبو څخه محرومه
داویده خلگ به کله د باچا خلاف جنگېږي

په شعرونو، په ليکونو انقلاب راوستل غواړي
تبسم هم لېونې دے د دنيا خلاف جنگېږي

يونيورسټي هاسټل

کوټه

۰۴ مئی ۱۹۹۷ء

دخوش حالی دخیلو لو هوا نه لرمه
عجب سرے یم دخیلو لو هوا نه لرمه

زۀ لادمخکی له حالاتو مطمئن نه یمه
زۀ و سپوږمۍ ته دخیلو لو هوا نه لرمه

دکوټي ښارکه هرڅو ښکلے دے، بې تاویران
دے

زۀ دلته نورد او سپدلو هوا نه لرمه

زۀ دفطرت هره ذره کي دښکالتيون کړم
له خواږۀ خیالۀ دو تلو هوا نه لرمه

اوس زما وجود هم دتيارو يو برخه وگرځېدو
ځکه دلمرد راختلو هوا نه لرمه

زړه مي راډک شي، اوبنکي لار غواړي خوييا هم گوره
له يوه عمره د ژړلو هوا نه لرمه

زما دننه تبسمه! يو جهان آباد دے
ځکه له ځانه دوتلو هوا نه لرمه

يونيورسټي هاسټل

کوټه

۲۷ جولائي ۱۹۹۶ء

لَمراو سحر

په نیمه لار به مي
یواځي پرېږدي
یقین دورځي
په لمر خنګه و کړم؟
ماته د شپې ستا ضرورت دے لمره!
ستا انتظار.....
تر سحر خنګه و کړم؟

بورے
۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

جد و جهد

زموږ په بنياد کي ده رڼا اخښلې
ځکه موکله هم تيارو ته ځان ورکړې نه ده
نن که په موږ باندې
تيارې دي زوروري غوندي
بياموهم غږې اچولي نه دي
نور که څه نه وي
ديوه خراغ رڼا خوروؤ
وگوره چاد خپلو زلفو
د تارونو پليټې راوړلې
څوک په پيالو کي دخپل زړه وينې
راوړي او راځي
هريو لگيا د ټر خپل وسه پوري
چي بس دا يو خراغ خوبل وساتي

کوټه

۱۶ اگست ۲۰۰۱ء

چې گو برا ته

تاچي په کومه لاره
سرو بایلو
په هغه لاره تگ اسانه دے ډېر
ددې دپاره بس
یو شرط دے لازم
چي سرے ووځي له خپل ځانه
په جهان خورشي

له بوري ترکوتي په لاره
۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

کوټه

(لسم محرم ۱۴۲۵ هجري)

کورته مي اورواچولو، ځکه لمبې پورته شوې
بيامي له داخل وجوده، ځاوري ايرې پورته شوې

څورلس سوه کاله پس په ماكي شو يزیدراوینس
ځکه مي دخپل حُسن له درده نارې پورته شوې

بيامي کړولاسونه نن په خپلووینوباندي سره
ځکه مي نن بیا پنځه څلوېښت جنازې پورته شوې

کوټه

۰۲ مارچ ۲۰۰۴ء

کربلا ۲۰۰۴ء

نوم دي ياديڙي په تاريخ کي په بنوټکوباندي
تاپه نړۍ کي د عظمت يولوى مقام موندلے
کربلا! ما هم داستا خاوره مقدس گهله
ځکه چي حق داستا پر خاوره و دوام موندلے

خود تاريخ پانو و ماته دا هم و بنوؤ چي
ستا و دې خاوري ته عظمت د حُسن ويني ورکړو
هم ستاپه دې خاوره څه خورلس سوه کاله وړاندي
حق اور بنسټيا ته تقويّت د حُسن ويني ورکړو

خو خورلس سوه کاله پس، نن هم په دغه خاوره
ډېر بدنونه د حُسن تقويّت پراته دي
ستاپه کو خواو ستاپه په لارو کي نن بيا يوواري
ډېر ارمانونه د حُسن خاوري ايرې پراته دي

نن بيايزيد ستاپه دې خاؤره سرراپورته کړلو
بيايې په ډېرو حُسپني سرونو لوبي وکړې
بيا ډېرو خلکو ديزيد شکل او قد واغوستو
بيايې په ډېرو حُسپني سرونو لوبي وکړې

کوټه

۰۲ مارچ ۲۰۰۴ء

۱۰ محرم ۱۴۲۵ هجري

مورچي ويشتلو همپشه دلته په سنگ گلونه
ځكه په دې هيواد كي نه كوي غورځنگ گلونه

پېل د سپرلي چي په دې ښار كي په سرووينو وشو
سربه يواځي وټو كېږي د سره رنگ گلونه

د پر بارودونه زموږ پر مخكه باندي واوړېدو
ځكه اخته دي له يو بل سره په جنگ گلونه

اوس مي هم روح محسوسوي، زموږ د وصال خوندونه
سره هوا، وړه خدا، د ښكړ و شرنگ، گلونه

زما دخزان سره سيالي تر آخري عمره ده
ځکه خونه کرمه اوس زه پر خپل څنگ گلونه

ډوکال د مخکي او اسمان ټولي اوبه وڅښلې
زموږ له هيواد څخه يې ورک کړلو پټنگ، گلونه

اوس به له کومه ځايه ستازلفوته راوړي گلاب
پرکوڅو غواړي، تبسم لکه ملنگ، گلونه

کوټه

۰۷ مارچ ۲۰۰۴ء

ځانگړتيا نه بائيلم، خپل ځان له سمندره گورم
ځکه خو واوړه وجودزه له تاوده لمره گورم

سپراشنه شوي دي ماران له هريوبوتي سره
که مي دا يادو، بيا به هر تخم له بره گورم

په سينه باندې مادي وړي بې حسابې غشي
اوس به د کاني رنگ گلونه هم له سره گورم

که ټول بنائست پر مارا اوړي، څه خبره نه ده
څله به بېکلي خلگ زه، د زړه له دره گورم

په ورځ دي نه کومه لمره! رنډاډ پره لرم
زه به ستالاره دلته پس له ماضيگره گورم

نه غواړم زه، چي بنائسته خوبونه بيا ووينم
ځکه خو ځان د بنکلو سترگو له اثره گورم

په دغه وړا نې دنيا باندي با چهي نه کوم
ځکه خوسرزه د هماله هر ورزه گورم

کوټه

۱۴ جنوري ۲۰۰۳ء

(دگل شاه خوستي نذر)

دا خوشحالي، خدا به هم تېره شي
دغه د غم سزا به هم تېره شي

له اوښکوډه دهجران دغه شپه
که خدای کول، تنه به هم تېره شي

مه کړه ظلمونه په خوارانو باندې
ددا تصویر ښکلا به هم تېره شي

مادخپل زړه خراغ په وینه بل کړو
ومي کړئ خیال، رڼا به هم تېره شي

له غمه ډکه دا باقي زندگي
که تېرېده، بې تا به هم تېره شي

زما په ساده زړگي خپه ستادغم
”تېره شوه نن سبا به هم تېره شي“

آخري شپه د تبسم د ژوندون
اوس په ژړا ژړا به هم تېره شي

بورے
۱۴ ستمبر ۱۹۹۰ء

بي سترگو خلگ يو، و خپل نظر ته نه رسېږو
اسمان ته لاړو خود مزكي سر ته نه رسېږو

موږ درشتوپه لارمزل کوؤ له عمره څخه
روان له سترگوشو، بياهم ځيگر ته نه رسېږو

تتي ډيوې په لاس کي واخلو، ټوله شپه تکل کړو
په رڼاگانو يو مين خولمر ته نه رسېږو

ته ښه بي غمه خپل غمونه زموږ وزړو ته راوړه
د کائنات رنگه وسيع يو، سر ته نه رسېږو

څوک به مو غم و خوري، تر چا به مو حال ورسېږي
په ځان کي اوسو، ځکه لراو بر ته نه رسېږو

موږ چي غوتی وکړو، ډلی راباندي واورېږي
بدبخته درختي يو، ترپايه بر ته نه رسېږو

کوټه

ستمبر ۱۹۹۹ء

غرونه که هر خوورسپري ترفلکه پوري
خوبنيادونه يې له عمره دي په محکه پوري

خله دي زه دخپل بنائست له جنت وايستمه
ماپه غنم باندي وه کړې، کله خکه پوري

موږبې ساتلي همېشه تش په خوبونو کي يو
کله به ورسپرو موږ تربخته ورکه پوري

راځئ پخپله ومنزل ته خپله لار وټاکو
خبر به ورکه شي که ولاړه ترملکه پوري

الوتي يو، پريوه گام لا له خلا پاته يو
تراوسه پوري لا تړلي يو په محکه پوري

ترسيوږمۍ سپيني ځلې دي هم زما وجود روڼ نه کړلو
مادرُيا په نيت په ځان کړه اوربلکه پوري

هرچا تر خپل وسه پښتو ژبه پرمخ وړې ده
له تبسمه بيا تر ستر خوشحال خټکه پوري

کوټه

۱۰۴ اگست ۲۰۰۱ء

لاهغسي دے ويران له ډېره وخته
ودان نه شودا، مکان له ډېره وخته

هره پانه زه ليکمه لاتراوسه
ورکوم يو امتحان له ډېره وخته

بياهم خپل منزل ته نه دے رسېدلے
يو کاروان چي دے روان له ډېره وخته

زه به تاله خوشحالي لټوم څنگه
له ماخواره ورک دے ځان له ډېره وخته

دغه څه رنگه دنياده، نه پوهېږم
پکي نه ښکاري انسان له ډېره وخته

چي يونوے لمردميني شي راپورته
زۀ لرمه دا ارمان له ډېره وخته

د غمونو پټه وړيځو تبسمه!
له ما پټ دے شين اسمان له ډېره وخته

بورے
۲۹ فروري ۱۹۹۲ء

له ځان سره سره ټول عمر خپل مکان ګرځوؤ
مخکۀ تر پښولاندي ساتو، په سراسمان ګرځوؤ

موږ له دننه تنهائي څخه وېرېږو ځکه
له ځان سره په څنگ کي دشت اوبيا بان ګرځوؤ

ستاعبادت ته فراغت نه شو موندلې خدايه!
موږ په سينو کي، په لېمو کي خپل جانان ګرځوؤ

په څه بانه به درته وژاړو، ساه تنګي شولو
موږ په لېمو کي له عمرو عمرو باران ګرځوؤ

موږ د ښکلا په کارو بار کي رعايت نه کوؤ
سترګي په پور کي نيسو، زړونه په تاوان ګرځوؤ

په دې نيلا م کي به مو بيه تبسمه! څه وي
لکه يوسف په بازارو نوباندي ځان ګرځوؤ

کوټه

۲۷ مارچ ۲۰۰۲ء

څله کوي د پردمنه څله کوي
گيلې له ما غمجنه څله کوي

چي دراتلويې هيڅ اميدنه لري
د داسي وخت غوښتنه څله کوي

څه نيمگړتياوي به ضروري، منم
ته مې يومخ غندنه څله کوي

چي يې ظلمونه کول، خاوري شولو
ته دهغو پوښتنه څله کوي

وماته وائي دلارورکو په باب
دوئ ته دلارښودنه څله کوي

تاتہ پکار دے دظالم مخ نیوے
تہ دشمن ستاینہ خله کوې

د تبسم په دې غمگینه خهره
د خوشحالی کتنه خله کوې

بورے
۳۱ مارچ ۱۹۹۲

خله ناکام په هره لار یو دواړه
تر خوبه یاره! داسي خوار یو دواړه

ژوند په تیارو کي تېرؤ و موږ څله؟
په انتظار د کوم سهار یو دواړه

ژونده! په موږ کي څه خامي پاته ده
موږ د عظیم فنکار شهکار یو دواړه

هیڅوک موهم خوشحاله نه ولیدو
موږ ګرځېدلي ښار په ښار یو دواړه

ضمیره! ما او تابه سپینه کوؤ
یا خوبه یو یابه په دار یو دواړه

د تبسم قلمه! حق چي لیکي
ځکه ملګري دهر خوار یو دواړه

بورے

۲۳ مارچ ۱۹۹۲ء

نه به درخټم په دغه لارگر سره*
پرې به ږدم، ستا کله او بيا رگر سره

ستاد را تلواُميدوســـــــــــــــتر ځم ځم
نه به کوم نور انتظار گر سره

داتوري شپې خومره اوږدې شوې ربه!
له موږه هېر شولوسهارگر سره

له خپل مقصده به زه نه اوږمه
را تالوي که مي په دارگر سره

چي دبې وسوژړانه وررسي
پرې به ږدم زه هغه دربارگر سره

يزيدت به بياهم ونه منم
که مي سرپرې کړي په واروارگر سره

ماتبسّم به تيارې څه کولې
خونه راځي دلته سهارگر سره

بورے
۱۰ جون ۱۹۹۲ء

*گر سره - هډو، بالکل

زمورډله سينو څخه، زمورډز پونه، بنکله غل و باسي
مورچي ور رسو، دوي له کلي څخه پل و باسي

مورچي گمان پرې دلمر خويه کړو، هم هغه خلگ
تياري راپرېږدي، څراغونه ټوله بل و باسي

بيابه کسات دهر يو دږد، له هرازغي اخلمه
يو وار که څوک زمورډله ما بېنه څخه گل و باسي

شايد چي مورډله خپل کار وانه بېلوي، ځکه خو
مخ ته روان خلگ هر ځله دمزل و باسي

چي کله کله مخامخ شي تبسم و غم ته
پرېږدي راوبولي وزرته، ټوله خپل و باسي

کوټه

۱۲ جون ۲۰۰۲ء

چي بنائست گوري نو سپوږمۍ هم له جانان سره

ږدي

عجبه خلگ دي چي مخکۀ له اسمان سره ږدي

ماچي دلمرپل رااخيستۀ دۀ، بس دا گورمه

چي کوم ظالم دلمررنا د شپي له ځان سره ږدي

چي يي کړوليږي موږ له خپلو، په فتوؤ د کفر

اوس هغه خلگ باچهي له خپل ايمان سره ږدي

خپل دېوالونه هره شپۀ له ځان سره ويده کړم

خدائ خبرخوک يي هرسهار د بل مکان سره

ږدي

خوک به آخر سره يوځای کړي دا خواره وگړي

ديوکېدو شرط چي يي خلگ له کاروان سره ږدي

ودرېده د سپرلي ربله تبسمه په موږ
وائي چي سربه خپل گلونه له خزان سره ږدي

کوټه

۰۷ اپريل ۲۰۰۳ء

يولسم ستمبر - په يورپ کي

ماته په دې ورځ دلته
خپل ځان محفوظ نه ښکاري
ولي چي يوڅو مسلمان يمه زه
اوبل افغان يمه زه
بيا په ځواني کي هم يم
ځکه په داسي حال کي
دهرسپين پوستي
چي په ما کله نظر ولگي
که څه هم کرکه يې په سترگو کي
زه نه وينمه
خوزه په ځان کي شم څه غلې غوندي
په خپل گربوان کي لږ په ځيرو گورم
ځان ته په ځيرو گورم
چرته خوزه ترهه گر نه ښکارېږم؟

تيورن - اتلي

۱۱ ستمبر ۲۰۰۳ء

گلوبلا تڙبشن

وائِي دنيا ده اوس دكلي په شان
هريو هيواد دلته دكور غوندي دے
هريو وگړے دبل ورور غوندي دے
خوزه ربنټيا که درته ووايمه
بې شکه دې کلي کي هرڅه ډېر دي
خود خپلوي چرته درک نه بنکاري
دميني هم څه سلسله نه وينم
دنړيو الو په دې لوي کلي کي
پېژندگلوي دهرچا گډه وډه
هريو ډغېږي اوس په بله ژبه
هيڅوک حال نه لري په خپل څنگلوري
بې شکه پراخ دي څلورواړه لوري

ټيورن - اتلي
۲۲ ستمبر ۲۰۰۳ء

و یورپ ته یوه وېنا

ستا پرمختګ ته زه اریان نه یمه
ستا ترقی ته پرېشان نه یمه
نه وار خطا دي بازارونو ته یم
نه چرتو ورې دي وغځېدلې نګونو ته یم
نه دي خوشحاله په دې پراخو سړکونو یمه
نه له ماځان ورک

ستا په بېکلورنګینيو کي دے
ولي چي زه په حقيقت خبر یم
ستا د پنځه سوه کلونو وړاندي
په ذهانت او په محنت خبر یم
تا په دا خپل لوی ذهانت او محنت
دا فريکه غرونه لا ولوتلو
په دې دنيا دي قيامتونه جوړ کړو
په جنوبي امريکا يا نوباندي
دا بشيا يو کوچ نه پرېښوؤ
زرد دي لوتلو، په دولت پسې وې
ځکه خوزه درته په ډاګه وایم

تا ترقي زموږ په سر کړې ده
د تاريخ پانې دي له ظلمه ډکي
تا باچهي زموږ په سر کړې ده
ځکه خوستاله سپړکونو څخه
د افريقې دوينوبوئ راوړي
ستاله دې غټو بلډنگونو څخه
د جنوبي امريکايانو
اسوبلۍ راوړي
ستاله رنگينوبازارونو څخه
د ايشيا کرېږي ، سلگۍ راوړي

نيس - فرانس
۱۰۴ اکتوبر ۲۰۰۳ء

په محڪه جنت

ماخو جنت كله
په خوب لاهم ليدلے نه دے
نوبيا په دې باندي بنه نه يم خبر
چي هلته څه دي او بنائست يې څه دے؟
هلته دي غرونه كه بنائسته رغونه؟
يا بياتك شنۀ سمندرونه؟
كه دشاتو او شودو رودونه؟
نه يم خبر چي جنت څنگه ځای دے؟
ولي چي زۀ په دغه محڪه باندي
څه د جنت رنگه يو ځای وينمه
دلته له كانوهم دي بوټي وتي
خوره ده شنۀ شنېزه په غرونو باندي
دلته اسمان دے

خه را کښته غوندي،
په سمندر کي خپل شين رنگ پاشلے
دلته يوې خواته خورهوړ سمندر
وبلي خواته جگ، اوچت، لوی غرونه
په میان کې گرځي
يوخوز ماغوندي ساده انسانان
او بې شماره حوري

مونتي کارلو - مناکو
۱۰۵ اکتوبر ۲۰۰۳ء

ملگري ملتونه

مائیک* چي له ډانس فلوره راستون شو
زما په څنگ کي په چوکۍ کښېناستو
له خپله جبهه يې تشو پېر راوايستو
د خپل تندي خوله يې وچه کړه پرې
يوسوړ له درد ډک اسو پلۍ يې وکړو
بيا يې وماته وکتل، گويان شو
”زما فلسطين له تور و بدو ډک دے
هره کوڅه مي له بارودو ډکه
هره ويا له مي له سرووینو ډکه
زندگي هلته ده ارزانه غوندي
خودلته موږ په تنگ ټکور کي لمانځو
ورځ د ملگرو ملتونو نن بيا
چي هره ورځ د امن غونډي کوي
خبره کړي د مظلومانو د حق

چار ٿرلري دانسانانو د حق
خويي عمل چرته هم نه بنڪار ٻڙي"
دمائيڪ آواز شوڙڻ غونڻ غونڊي
اوبنڪي دده پنه بنو و بر بنسپدي
هم په هغه گهري رنگينه رڼا
زياته شوه و پر قېده
دموسيقي رڼ هم څه نور پورته شو
دمائيڪ ژر غونڻ رڼ چانه واورېدو
دده و اوبنڪو ته چانه وكتل
هريو مدهوشه په نڅا اخته و
"عظيمه" ورځ يې د تاريخ لمانځله
زه دملگرو ملتونو ودي دوؤ شهر ته
ددي خبر و او عمل تضاد ته
فکرونو يوږمه له ځانه ليري

ټيورن - اٽلي
۲۴ اکتوبر ۲۰۰۳ء

په اټلي کي دڅه وخت تېرولو پس یونظمیه تأثر

ما چي په کومه ورځ
په دې خاوره قدم اېښه دے
تراوسه پوري له دې خاوري سره
هيڅ انسيت مي پېداشوے نه دے
خپلو مي هيڅ محسوسه کړې نه ده
مينه مي هم چرته موندلې نه ده

زه خو وگړے يم دهغه خاوري
چرته چي مينه بې حسابه کېږي
هرڅه پېښلي درشتوپه تاردي
خپلوي بې کچه دخپلوانو ډېره
مرکزدميني چي خپل موروپلاردي

خودلته زه ټينگي رشتې نه وينم
له مينې ډکې فرشتې نه وينم
دلته سپين سري مېندي وينمه
ويجاړي غوندي
دلته پلرونه هم بې وسه وينم
زويان اولوني بې بد مستي وينم
چي نه دموراونه دپلارپه خيال دي
ځکه خويوتربله دوي بد حال دي

زه دادميني مرکز دلته
ډېر کمزوره وينم
ماچي کتلي دي په ځير
هرځل ددوي سترگوکي
زه بې وسي، ناهيله ورځ او تنهائي وېنمه
زه بې په سترگوکي ارمان ډېر دخپلوي وينمه
تنده دميني، خواخوږي وينمه

داڅنگه خاوره ده، گلونه دخپلوي نه لري

خنڱه بيا خان زه په دا خاوره گډه کړم
چي د دې خاوري خپل وگړي لاد خان د پاره
طلب د ميني کوي،
خپله خپلوي ته محتاج
خکه خوزه لاجنبي يم دلته
تراوسه پوري له دې خاوري سره
هيڅ انسيت مي پېدا شو نه دے

روم - اتلي
۴ نومبر ۲۰۰۳ء

بنيبنه خهره

هغه خهره

چي به وه تل په تصور کي زما

هغه خهره

چي په لېمو کي به مي گرځوله

هغه خهره

چي ما په خپل زړه کي ساتلې وه

و ماته ناست دا مخامخ فنکار نن

د خپل بنائسته هنر له لاري څخه

هغه خهره

راته تخليق کړله نن

له بنائستي، صفا او سپيني بنيبنې

(په اتلي کي دوېنس ښار سره نژدې

په يو ټاپو مورانو کي، چرته چي

بنيبنه گري کېږي)

۱۲ اکتوبر ۲۰۰۳ء

قدرِ مشترک

وائي چي نري، په دوؤ برخو وېشلې ده
يوه شمالي او بله جنوبي نري،
هم په دې تقسيم کي
و شمال ته اوله نري، وائي
او جنوب دريمه نري، گڼل کېږي
ولي چي شمال شتمن دے
او جنوب نېستمن دے
خود شمال د شتمني او د جنوب د نېستي
دا تفريق هر ځای شته
هم په شمالي او هم په جنوبي نري کي
ځکه خوزه نن په شتمن شمال کي
يوډېر نېستمن جنوب هم وينم
ددې يوه هيواد
شمال خوبځي زيات شتمن دے
هم ددغه هيواد

جنوب ۾ پڙيا ت نڀسٽمن دے
زہ چي دجنوبي نڀي وگرے یم
دشمال په دې جنوب کي
اجنبي نه بنکارم
ولي چي زما په جنوب
اودې جنوب کي
دنڀستی قدر مشترک دے

نڀيلز - اتلي
۱۲ نومبر ۲۰۰۳ء

The Dream Merchants

(دانگرېزي ديونظم تر تائثر لاندې، په يوداسي
کېفیت کې چې زه يې هم يو برخه وم)

د پنځه ستورو درجې هوټل ته
ددې هيوادله هريو کونجه څخه
په الوتکو کې راوړسېدو
يوڅو خواخوږي او زړه سوانده خلک
په دې ساړه هال کې چې غونډې سره
د هريو مخ ته په مېزوي پراته
کمپيوټرونه او موبائل فونونه
پر مخامخ لويه پرده باندې دوی
وړاندې کوي رنگين رنگين گرافونه
د چق چقواو د خندا په شور کې
کړي په غربت باندې اوږده بحثونه

چې د دودۍ پر مېز راغونډې سره
غابونه ډک کړي له رنگ رنگ خورکو
په ډلو ډلو کې ولاړوي سره
خپلو خبرو ته دوام ورکوي

هره گوله چي يې تر حلق تېرېږي
ذکر د تهر د ماشومانو کوي
د وېر و تر و غريبانو کوي
چي د پېسې غوړپ يې تر حلق تېرېږي
د بوري تنده يادوي ورسره
لاس چي وروړي و رنگارنگ مېو ته
درېدري بيا د خاران يادوي
محرومه ورځ د کوهستان يادوي

په دې سره دوبي په سره کوټه کي
هريو چي پرېوځي له ډک نسه سره
خاندي د ځان له هم نفسه سره
بيا له خپل ځانه سره وږغېږي
”خومره خوبونه مي نن خرڅ کړو د بل
ډېر ارامونه مي نن خرڅ کړو د بل
د ترقي لوی سوداگريمه زه
د غريبی لوی کارېگرېمه زه“
بيا سترگي پټي کړي خوبونه ويني
او په خوبونو کي نوټونه ويني

اسلام آباد
۲۸/ اگست ۲۰۰۴ء

گلبه يئېتر*

بس ديوۀ اعزاز گتلو په نيت
دڅه دولت راغونډولو په نيت
دخپل طاقت ښکاره کولو په نيت
دباچهانو سات تېري دپاره
دڅو آقاؤ د هوس له وجي
څومره مريانودلته سرو بائلو
څومره سرې ويني دلته خاوري شولې
څومره خوبونودلته ساور کړله

په روم - اتلي کي کولوسيوم ته نژدې
۱۵ نومبر ۲۰۰۳ء

* په رومن سلطنت کي به په کولوسيوم کي باچهانو او اميرانو مريان سره
جنگول، جنگ گټونکي مريي ته به د گلبه يئېتر خطاب ورکول کېدو.

مینه که کوی، قدم په پام راپسي مه اخله
زمالاره که چپه ده نوگام راپسي مه اخله

ليري شوم له تاخه مجبور ياني موپه میان کي وې
نوم که مي اوس اخلي نوالزام راپسي مه اخله

ماخوسپورمې کنبېنبووه، دلمرديوه مي بله کړه
اوس لاسهارگاه ده، ته ما بنام راپسي مه اخله

زه شپېلې و همه په کوڅه کي دي تېرېرمه
خلگ دي، تپې، ته له خپل بام راپسي مه اخله

زۀ په یونبائست پسي اسمان ته رسېدلے یم
نه درخم په لاس، د زلفودام راپسي مه اخله

خمه نه درېږم، له رقيبہ خپل بدل اخلم
ته رُوئ د قرآن، دلوی کلام راپسي مه اخله

ته که تبسمه! سازول غواړې دنيانوې
خپل ځان کره تخليق، خيالونه خام راپسي مه اخله

کوټه

۲۹ مارچ ۲۰۰۴ء

رڻامي چالوٽ ڪڙه اوڻوڪ مي په زوال خبر دے
دبدبختيو په تيارومي پومشال خبر دے

له چا به پٽ شي چي دل مرغوندي ځلېږي همېش
دلته هريوزماديارپه خدوخال خبر دے

اوس به وتاته څه سندرې د سپرلي ووايم
زه خوازغي لانه لرم، په دې ډوڪال خبر دے

موږچي لوظونه له يوبل سره كول دميني
په دې يوځدائ او يوداستادزني خال خبر دے

له ما دژوند د زېرو بم قصې ته څله پوښتې
وخت خوزماد هريو د ږد په سراو تال خبر دے

مور پښتانه دي يو د لار خنډ تراوسه پوري
ستا په مغل سلوک دوخت هريو خوشحال خبر دے

تبسم ستا واره نازونه په خندا ځکه وړي
له فراق ځان گوري، په خوندي د وصال خبر دے

کوټه

۲۸ مارچ ۲۰۰۴ء

ترچنارونومي لڙڪم اڀڻي دے
قدمي له ڄانه سره سم اڀڻي دے

په سهارگاه کي به گلونه گورم
ماپه بنهو کي يوشبنم اڀڻي دے

پلونه مي وڙي دي له ڄانه سره
ماکه په دڙي خاوره قدم اڀڻي دے

دالف رنگه زه خود سره نه یم
سر مي دواؤ په شاني خم اڀڻي دے

پرهر جوړېږي، دږديې لازياتېږي
ماچي هرکله پرې ملهم اېښه دے

خوشحالي ولي ليري تنستي دژوند
بنسټ بې گوره چاپرغم اېښه دے

ترخپل زرگي پوري زه وشرنگېږم
خان مي دشنوبنگړورقم* اېښه دے

کوټه

۲۳ اپریل ۲۰۰۴ء

*غوندي، رنگه، ډول

نه په يو رنگ کي اوسم، نه خپله خهره بدلوم
خنځه انسان يم چي له وخت سره جُته بدلوم

د حُسين رنگه دهر ظلم مخ نيوے کومه
د يزید غوندي کربلا په هديره بدلوم

زما په سينه کي کله کله د مور زړه درزيرې
داسي وخت هم راشي، اولاد زه په پيسه بدلوم

پخپله روے شم اوهره شپه خپل ځان وپروم
ځکه خوهره ورځ سهار خپله کمره بدلوم

رڻاهم غواڙم، خوتيارِ مي هم پر خان پيرزوشي
خه بدبختي مي ده چي لمر زه په ډيوه بدلوم

په ملنگي کي کله کله عرش ته ور سپرم
کله قارون سم خپل هرڅه په خزانه بدلوم

په يوه شکل کي آدم او ابليس دواړه بنکارم
مخ بدلولى نشم، ځکه آينه بدلوم

په حفاظت کي هم زه خان سلامت نه گنمه
دکور گودي له منجاري خه په چاره بدلوم

خان چي باچاکرم نوله خلگوڅخه ليري شمه
کله په خلگوکي دخپل حق هم ناره بدلوم

بدر جمالي ته نکلو نه د تور دېب کومه
و آدم خان ته د درخوييازه قصه بدلوم

خه وخت دگل غوندي تازه او بنائسته ايسپرېم
خان بيا ترډېره له خزان سره سره بدلوم

کورته چي ننوځم، له ځانه شم دباندې پاته
چي وځم بيا د کلاهره دروازه بدلوم

چي زه آذرشمه، خدايان جوړکړم په خپلو لاسو
چي ابراهيم شم، بتخانه بيا په کعبه بدلوم

په بنائستو ټپو کي زماله وجي خوند پېدا دے
هغه هم زه يم چي غاړي په نوحه بدلوم

په يو وجود کي په زرگاؤ تضادونه لرم
څنگه انسان يم چي له وخت سره جُشه بدلوم

کوټه

۰۸ جولائي ۲۰۰۴ء

ما پاللي د دنيا هم دښمني وه
له خپل ځانه سره زما هم دښمني وه

په يوه تړون دوه رنگه وو ترلي
چي ياري وه زما او ستا، هم دښمني وه

په سپرلي کي هم خزان ته ور نژدې شوؤ
چي له گل سره د چا هم دښمني وه

ما به څنگه مينه هر ځای خوروله
را پرې ايښې چي بابا هم دښمني وه

چي به کومه شپه وصال لره ورتلمه
له سپوږمۍ سره به زما هم دښمني وه

ما هغه وخت هم ډيوې بلي ساتلې
يادول چي د رڼا هم دښمني وه

ما د يار نوم له خپل ځان سره نه اخستو
تبسمه! هلته دا هم دښمني وه

بورے

۱۸ جون ۲۰۰۵ء

شپه ده پر څه خلگو لاتر اوسه هم
هره ورځ را خېزي په هر کور کي لمر

چا چي به ډيوې راوړلې هره شپه
نن ئې رانه يوړلو په پور کي لمر

موږ ته په هر حال کي رسوی رڼا
خپله ټوله ورځ اوسي په اور کي لمر

راسی په تيارو کي لاز در وښم
ما ساتلې د د سترگو تور کي لمر

يو واري په ځان کي کړه خوره رڼا
ښکاري به و تاته په هر لور کي لمر

پېښور

۰۲ جولای ۲۰۰۵ء

ږوند دي شومه په ديدن پسي، نور غواړم
ځکه اوس له بله سترگي په پور غواړم

ستا بنائست د ځان کړم څنگه، نه پوهېږم
تا په ځان کي، زه د ځان رنگه خور غواړم

زما نعرې تر باجهانو نه رسېږي
اوس به خپل حق له هر چانه، په زور غواړم

زه وږه نړۍ د مينې سازومه
پېښور، کوټه، کابل، نه لاهور غواړم

د بهر لمبې ما کله سوځ نه شي
زه پناه د ځان دننه له اور غواړم

زه له زيارو كاروبار نه جوړومه
په صله كي و بچيانو ته كور غواړم

تبسم به په امان له هر آفت یم
را رسېږی به، دعاوي د مور غواړم

پېښور
۲۵ می ۲۰۰۵ء

په خو شېبو مي تر اسمانه يوسي
خيال چي دي راشي، ما له ځانه يوسي

يم په صحرا کي د پل غوندي پاته
څوک به مي بيا تر خپل کاروانه يوسي

روي مي نه پرېږدي، آزاد نه يم
څلک دي ما له دې مکانه يوسي

ډېر دي ساده، د ميني کلي خلک
هره خبره زر تر ځانه يوسي

زما د سپرلي گلان تر زړه وختل
څوک به ازغي سر له خزانه يوسي

قاصد د وصل خبر نه راوړي، خو

زېږېد هجر تر جانانه يوسي

ته چي خبرېږي، تبسم شعرونه
ستا د نبأست له وير دېوانه يوسي

بورې

۱۲ دسمبر ۲۰۰۵ء

دشاعر پښتندگلوي

نوم: محمد عارف
قلمي نوم: عارف تبسم
دپلار نوم: حاجي شيرافضل
ټاټوبی: بورے، لورالائي
تعليم: ايم- اي انگريزي ادبيات
ايم- اي بين الاقوامي تعلقات
درک: مکان 246- رحيم کالوني چل روږ
هده - کوټه، سهيلي پښتونخوا
فون: 0333 - 7804824
اي مېل: ariftabassum@yahoo.com

چاپ کتابونه

- ۱- گلوبلاټرېشن اور مادري زباني (ترتيب)
- ۲- آزادي کی پھلی کرن (ترجمه)
- ۳- دلمرپل (هم دا مجموعه)

ناچاپ کتابونه

- ۱- ادب، ژبه او گلوبلاټرېشن (د پښتو مقالو مجموعه)
- ۲- جب کارپورېشنون کی حکومت هوگي (داردو مقالو مجموعه)

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library